

Kirjanpitolainsäädännön muutoksen vaikutukset pienen yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden ala
Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinto
Opinnäytetyö
Syksy 2015
Emilia Asikainen

Lahden ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

ASIKAINEN, EMILIA:

Kirjanpitolainsäädännön muutoksen
vaikutukset pienen yrityksen kirjanpi-
toon ja tilinpäätökseen

Taloushallinnon opinnäytetyö, 71 sivua, 9 liitesivua

Syksy 2015

TIIVISTELMÄ

Vuonna 2013 Euroopan unioni antoi uuden tilinpäätösdirektiivin, jonka ensisijaisena tarkoituksena on helpottaa pienten yritysten tilinpäätösvelvoitteita. Uusi tilinpäätösdirektiivi toi muutostarpeen Suomen kirjanpitolainsäädäntöön. Lisäksi muun muassa kirjanpitolainsäädännön teknologian kannalta vanhentuneet käsitteet ja käytänteet kaipasivat päivitystä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää kuinka kirjanpitolainsäädännön muutokset tulevat vaikuttamaan pienen yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Tutkimus on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena ja toimeksiantona pienelle osakeyhtiölle, jonka kirjanpito ja tilinpäätös tuotetaan sen emoyrityksessä. Tutkimus on tapaustutkimus ja tiedonkeruumenetelmänä on käytetty puolistrukturoitua asiantuntijahaastattelua.

Tutkimuksen teoriaosuus jaetaan kahteen osaan, joista ensimmäinen osa käsittelee kirjanpitolain ja -asetuksen historiaa, nykytilaa ja muutostarvetta. Toisessa teorialuvussa käydään läpi kirjanpitolakiin ja -asetukseen tulevat muutokset työ- ja elinkeinoministeriön asettaman työryhmän esityksen pohjalta.

Empiirinen osuus käsittelee case-yrityksen emoyrityksen kirjanpitoapäällikölle tehtyä teemahaastattelua. Empiirisessä osuudessa on esitelty case-yritys, haastattelun tulokset ja johtopäätökset. Tutkimustulokset osoittavat, että kirjanpitolainsäädännön muutokset eivät tuo suuria muutoksia case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Uudistetun lainsäädännön tuomia helpotuksia tullaan hyödyntämään case-yrityksessä hyvin suppeasti ja välttämättömät muutokset aiheuttavat vain yksittäisiä pieniä toimenpiteitä. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää case-yrityksessä ja sen tytäryhtiöissä.

Asiasanat: kirjanpitolainsäädännön muutos, kirjanpitolaki, kirjanpitoasetus, pienyritys

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Studies

ASIKAJINEN, EMILIA:

The effects of the reformed accounting legislation to a small company's accounting and financial statements

Bachelor's Thesis in Financial Management, 71 pages, 9 pages of appendices

Autumn 2015

ABSTRACT

In 2013 the European Union implemented a new accounting directive whose primary purpose is to simplify the financial reporting obligations of small companies. Because of the new directive, Finland's accounting legislation had to be reformed. In addition, the outdated concepts and regulations concerning technological solutions needed to be updated.

The aim of this thesis was to examine how the changes in accounting legislation will affect the accounting and financial statements of a small company. This thesis was conducted as a qualitative study and commissioned by a small limited company, whose accounting and financial statements are made in its parent company. The study is a case study, and the semi-structured expert interview was used to collect data.

The theoretical section of this thesis is divided into two parts. The first part deals with history, the current state and the needs for change of the Accounting Act and Regulation. The second part describes the amendments to be made in the Accounting Act and Regulation.

The empirical section deals with the theme interview which was conducted with the Accounting Manager of the case company's parent company. The empirical part introduces case company, discusses the results of the interview, and presents conclusions. The study results show that the changes in the accounting legislation do not lead to major actions in the case company's accounting and financial statements. The reliefs allowed by the revised legislation are used in the case company very restrictively, and the necessary changes cause only small arrangements in the case company's accounting and financial statements. The results of this study can be used in the case company and its subsidiaries.

Keywords: Reform of the accounting legislation, Accounting Act, Accounting Regulation, small company

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tausta	2
1.2	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	3
1.3	Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankinta	5
1.4	Tutkimuksen rakenne	7
2	KIRJANPITOLAINSÄÄDÄNNÖN NYKYTILA	9
2.1	Lainsäädännön rakenne	10
2.2	Valvonta ja ohjeet	16
2.3	Muutostarve	17
3	KIRJANPITOLAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOS	21
3.1	Yleiset säännökset	22
3.2	Liiketahtumien kirjaaminen ja kirjanpitoaineisto	24
3.3	Tilinpäätös ja toimintakertomus	29
3.4	Tilinpäätöseriin liittyvät määritelmät	31
3.5	Arvostus- ja jaksotussäännökset	32
3.6	Muutokset kirjanpitoasetuksessa	35
3.7	Pien- ja mikroyritysten tilinpäätös	40
3.8	Yhteenveto pieniä yrityksiä koskevista muutoksista	47
4	HAASTATTELUTUTKIMUS	49
4.1	Yritysesittely	49
4.2	Haastatteluiden valmistelu ja toteutus	49
4.3	Haastatteluiden tulokset	51
4.4	Johtopäätökset	61
5	YHTEENVETO	64
	LÄHTEET	68
	LIITTEET	72

1 JOHDANTO

Vuonna 2013 Euroopan unioni antoi uuden tilinpäätösdirektiivin, joka korvaa aikaisemmin voimassa olleet EU-tasoisien yhteisöjä koskevan tilinpäätössääntelyn määrittävät direktiivit. Suurin osa aikaisemmista tilinpäätös- ja konsernitilinpäätösdirektiivien sisällöstä siirtyy sellaisenaan uuteen direktiiviin, mutta uudessa direktiivissä pyritään tukemaan enemmän pieniä yrityksiä. Uuden direktiivin tarkoituksena on ensisijaisesti helpottaa pienten yritysten tilinpäätösvelvoitteita, yksinkertaistaa sääntöjä ja menetelmiä sekä vähentää byrokratiaa. Osa direktiivin kohdista ovat jäsenmaita pakottavia ja osa ovat suosituksia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014; Työ- ja elinkeinoministeriö 2015a.)

Uuden direktiivin voimaantulon seurauksena työ- ja elinkeinoministeriö asetti elokuussa 2013 työryhmän selvittämään kirjanpitolain ja siihen liittyvän muun lainsäädännön muutostarpeita sekä laatimaan tämän pohjalta lainsäädäntöehdotukset hallituksen esityksen muotoon. Työryhmän tehtävänä oli ensisijaisesti laatia toimenpide-ehdotukset siitä, kuinka EU:n uusi direktiivi pannaan täytäntöön Suomessa. Työryhmän mietintö sisältää muun muassa ehdotukset kirjanpitolainsäädännön rakenteesta, direktiivin pakottavien muutosten täytäntöönpanosta, pienten- ja mikroyritysten säännöstöstä ja liitetietojen sisällöstä, maakohtaisesta raportoinnista sekä ei-taloudellisten tietojen raportoinnista. Lisäksi Kirjanpitolain muutokset työryhmän mietintö sisältää selvityksen siitä, kuinka direktiivi vaikuttaa yleisiin tilinpäätösperiaatteisiin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014; Työ- ja elinkeinoministeriö 2015a.)

Kirjanpitolainsäädännön päivityksessä otetaan huomioon niin uuden direktiivin vaatimukset kuin myös nykyteknologian kehitys kirjanpidon menetelmissä. Direktiivin edellyttämät säännökset tuli saattaa voimaan 20.7.2015 mennessä. Direktiivi kuitenkin sallii muutosten sovellettavan vasta 1.1.2016 ja sen jälkeen alkavina tilikausina. Työryhmä esittääkin, että laki otettaisiin käyttöön vuoden 2016 alussa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 1.)

Opinnäytetyön aihe nousi esiin työharjoittelupaikasta, jossa toivottiin tarkempaa selvitystä siitä, mitä muutoksia kirjanpitolakiin on tulossa ja kuinka nämä muutokset vaikuttavat kyseisen yrityksen tilinpäätökseen. Aihe on ajankohtainen yrityksessä, sillä muutoksia tulisi soveltaa heti seuraavalla, vuoden alussa alkavalla tilikaudella. Aihetta ei ole tutkittu paljoa. Aiheesta löytyvät tutkimukset ovat yleispäteviä, eivätkä ne ole suoraan sovellettavissa toimeksiantajayrityksen kirjanpidon ja tilinpäätöksen muutostoimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen. Tämän myötä päädyttiin tutkimukseen, joka keskittyy nimenomaan toimeksiantajayrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Näin tutkimuksesta saadaan juuri asianomaiselle yritykselle soveltuva selvitys.

1.1 Tutkimuksen tausta

Uuden kirjanpitolain muutoksen vaikutuksia eri yritysten kirjanpitoon ja tilinpäätökseen on tutkittu hyvin vähän. Aiheesta on tehty muutama opinnäytetyö, joissa keskitytään selvittämään muun muassa eri yritysten edustajien mielipiteitä lain muutoksista sekä arvioimaan muutosten vaikutuksia. Todellisia vaikutuksia lienee kuitenkin vaikea arvioida ennen kuin lakia on sovellettu käytännössä.

Atso Voutilainen on tutkinut opinnäytetyössään mikro- ja pienyrityksiä koskevia muutoksia ja kuinka ne vaikuttavat tilitoimistotyöhön. Heidi Lundgvist ja Heidi Ylikorkala ovat opinnäytetyössään tutkineet kirjanpitolain muutoksen vaikutuksia pienyritysten tilinpäätökseen.

Atso Voutilaisen opinnäytetyössä on haastateltu kolmen eri tilitoimiston edustajia ja selvitetty heidän mielipiteitään tulevasta kirjanpitolaista. Haastateltavien mukaan kirjanpitolain uudistuksella ei olisi suuria vaikutuksia tilitoimistotyöhön. Taloudellisten vaikutusten uskottiin olevan minimaalisia niin asiakkaalle kuin tilitoimistollekin. Lain uudistuksen suurimpana hyötynä pidettiin hallinnollista hyötyä. Tilitoimistoissa päätettiin osittain olla ottamatta käyttöön lakiuudistuksen tuomia helpotuksia ja jatkaa asiakasyritysten kirjanpidon ja tilinpäätösmateriaalien tuottamista samaan tapaan kuin ennenkin. (Voutilainen 2015.)

Heidi Lundqvistin ja Heidi Ylikorkalan opinnäytetyön ”Kirjanpitolain uudistuksen vaikutukset suomalaisten pienyritysten tilinpäätökseen” mukaan kirjanpitolakiin tullaan ehdottamaan vain muutamia huomattavia muutoksia. Näitä muutoksia ovat muiden muassa yritysten kokoluokkien raja-arvojen muuttuminen, muutokset tase- ja tuloslaskelmakaavoihin sekä yksityisen liikkeenharjoittajan mahdollisuus muuttaa kirjanpito yhdenkertaiseksi ja maksuperusteiseksi. Tutkimuksessa todetaan myös, että direktiivi mahdollisti pienyrityksille helpotuksia, mutta työ- ja elinkeinoministeriön asettama työryhmä ei pitänyt kyseisiä helpotuksia aiheellisina. (Lundqvist & Ylikorkala 2015.)

1.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka kirjanpitolainsäädännön muutokset tulevat vaikuttamaan pienen yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Tutkimuksessa kirjanpitolainsäädännön muutoksen vaikutuksia tutkitaan toimeksiantajayrityksen (myöhemmin case-yritys) näkökulmasta. Päättutkimuskysymykseksi muotoutui: ”Miten kirjanpitolainsäädännön muutokset vaikuttavat pienen yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?”

Uudistetun kirjanpitolainsäädännön vaikutusten tutkimiseksi kartoitetaan suunnitelluista muutoksista ne osa-alueet, jotka mahdollisesti vaikuttavat case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sekä selvitetään, mitä käytännön toimenpiteitä nämä muutokset aiheuttavat. Päättutkimuskysymykseen haetaan vastauksia seuraavien alatutkimuskysymysten avulla:

- Mitkä tulevista kirjanpitolainsäädännön muutoksista tulevat vaikuttamaan case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?
- Mitä toimenpiteitä muutokset aiheuttavat yrityksen kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä?

Tarkoituksena on siis ensin selvittää kunkin aihealueen osalta, mitkä asiat kirjanpitolainsäädännön muutoksessa tulevat väistämättä vaikuttamaan case-yrityksen käytännön kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Lisäksi ensimmäisellä kysymyksellä pyritään selvittämään, mitä lain uusia, valinnaisia

vaihtoehtoja ja helpotuksia aiotaan mahdollisesti ottaa käyttöön case-yrityksen kirjanpidossa ja tilinpäätöksen laadinnassa. Toisen tutkimuskesymyksen avulla pyritään kuvaamaan nykytilanne niiden toimintojen osalta, joihin on tulossa muutos ja selvittämään ne käytännön toimet, joita tulee tehdä muutosten voimaansaattamiseksi.

Case-yritys on osakeyhtiö, joka keskittyy elektroniikkateollisuuden tuotteiden maahantuontiin ja tukkukauppaan. Vuonna 2014 yritys työllisti 12 henkeä ja sen liikevaihto on ollut 5,2 miljoonaa euroa. Case-yritys täyttää sekä nykyisen että uuden kirjanpitolain määritelmän pienestä yrityksestä. Yrityksen kirjanpito ja tilinpäätös hoidetaan emoyrityksessä, joka tuottaa hallintopalveluita tytäryhtiöilleen.

Tutkimus rajataan koskemaan ainoastaan case-yrityksen kirjanpidon ja tilinpäätöksen toimintoja. Opinnäytetyö toteutetaan case-yrityksen pyynnöstä. Sitä tullaan hyödyntämään kyseisen yrityksen kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä sekä mahdollisesti samaan konserniin kuuluvissa muissa yrityksissä siinä määrin kuin lakimuutokset koskevat myös niitä. Tutkimuksen teoriaosuudessa ei käsitellä direktiivissä olevia konserneja koskevia muutoksia sekä lain luvun 6 muutoksia eli muutoksia konsernitilinpäätöksessä, sillä case-yritys ei ole velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöstä. Tämän vuoksi myös tutkimuksen empiirisestä osuudesta rajattiin pois konsernitilinpäätöstä koskevat asiat.

Lisäksi uuteen direktiiviin sisältyvä ja työryhmän mietinnössäkkin käsitelty erityisvelvoite kaivannaisteollisuutta ja aarniometsien puunkorjuuta harjoittaville yrityksille rajataan opinnäytetyön ulkopuolelle, sillä toimeksiantajayritys ei harjoita kyseisen kaltaista liiketoimintaa.

Lakimuutos ei ole vielä astunut voimaan, eikä siitä ole julkaistu lopullista lakiesitystä tätä opinnäytetyötä tehdessä. Tämän vuoksi tutkimus toteutettiin sen pohjalta, mitä työ- ja elinkeinoministeriön asettaman työryhmän mietinnössä esitetään kirjanpitolain- ja asetuksen muutoksiksi. Nämä muutokset ovat siis todennäköisiä, mutta eivät varmoja.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankinta

Tutkimusmenetelmänä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tapaustutkimusta. Aineisto hankittiin puolistrukturoiduilla asiantuntijahaastatteluilla. Haastateltava on case-yrityksen emoyrityksen kirjanpitoapäällikkö.

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä soveltuu käytettäväksi silloin, kun halutaan tutkia tapahtumien yksityiskohtaisia rakenteita ja tietyssä tapahtumassa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkityksiä. Kvalitatiivinen tutkimus soveltuu käytettäväksi myös silloin, kun halutaan tutkia tilanteita ja syy-seuraussuhteita, joita ei voida järjestää kokeeksi tai joita ei voida tutkia kokeen avulla. (Metsämuuronen 2001, 14.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkitaan todellisia, luonnollisia tilanteita ja sen kohteena ovat asiat, joita ei voi mitata määrällisesti. Tutkimuksen kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 160–165.) Tyypillisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole kriittisiä pisteitä, joiden jälkeen ei voi enää palata edeltäviin tutkimuksen vaiheisiin, vaan tulkinta jakautuu koko tutkimusprosessin ajalle (Tilastokeskus 2015a).

Kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaista on, että tiedonkeruun välineenä suositaan ihmistä mittausvälineiden sijaan. Tutkimus pohjautuu siis pitkälti keskusteluun tutkittavan kanssa. Lisäksi tyypillistä kvalitatiiviselle tutkimukselle on se, että tutkija voi osallistua aineiston tuottamistilanteeseen, mutta hänellä ei ole kuitenkaan valtaa aineiston tuottamisen suhteen. Valta on kokonaan aineiston tuottajalla eli esimerkiksi haastateltavalla tai tekstin kirjoittajalla. Aineiston tulkinta ja käsittely on taasen kokonaan tutkijan vastuulla. Keskeisiä käytettyjä tutkimusmetodeja laadullisessa tutkimuksessa ovat havainnointi, tekstianalyysi, haastattelu ja litterointi. (Hirsjärvi ym. 1997, 165; Metsämuuronen 2001, 14; Tilastokeskus 2015a.)

Haastatteluissa esitetään avoimia kysymyksiä valituille yksilöille tai ryhmille. Haastatteluissa saatuja vastauksia ja tietoja voidaan selvittää ja syventää esimerkiksi lisäkysymysten avulla. Puolistrukturoitu haastattelu,

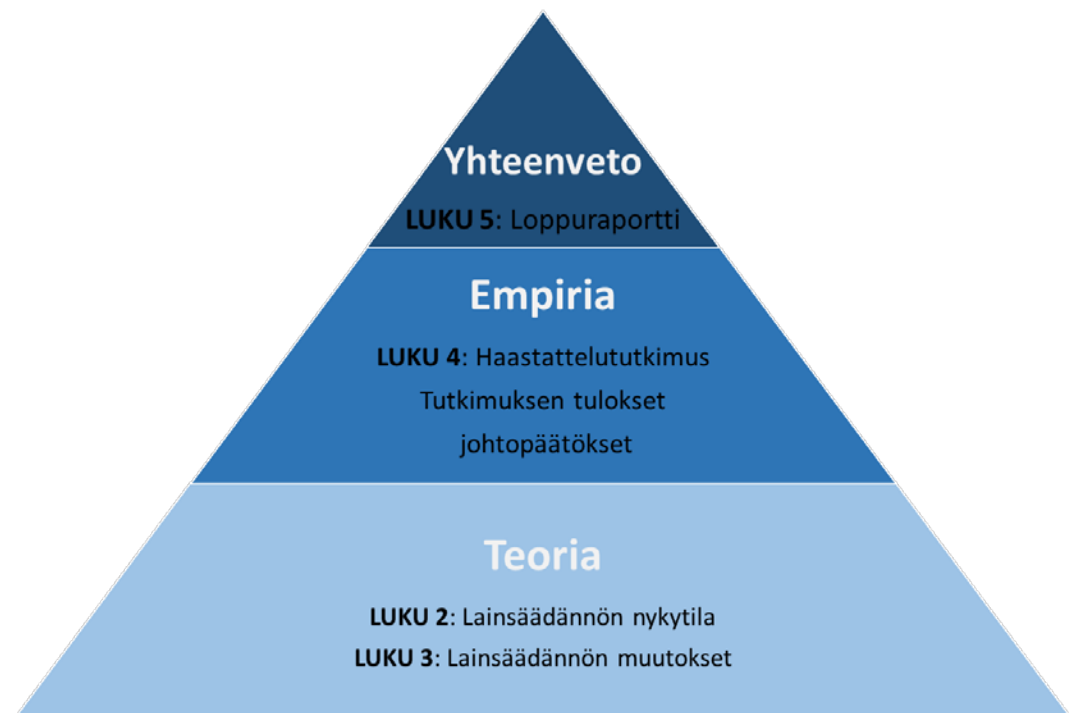
toisin sanoen teemahaastattelu, kohdistuu tarkoin ennalta valittuihin teemoihin. Kysymysten muotoa tai esittämisyjärjestystä ole teemahaastattelussa tarkasti määriteltä, vaan keskustelun luonteva kulku määrittelee haastattelun käsittelyjärjestyksen. Teemahaastattelu on siis keskustelua, jolla on etukäteen päätetty tarkoitus. (Hirsjärvi ym. 1997, 201; Metsämuuronen 2001, 14, 40; Tilastokeskus 2015b.)

Tässä tutkimuksessa haastattelut on toteutettu asiantuntijahaastatteluina. Asiantuntijahaastattelussa haastateltava on erityisesti valittu, alallaan tunnustettu asiantuntija, joka edustaa tiettyä organisaatiota tai laitosta. Haastateltava tietää erityisesti yleensä teknisistä, juridisista, taloudellisista ja hallinnollisista kysymyksistä ja osaa hahmottaa laajasti asiantuntija-alaansa. Haastattelun tarkoituksena on saada asiantuntijalta hänen hallussaan olevaa erikoistietämystä. (Anttila 1998.)

Tapaustutkimus on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen lajeista (Hirsjärvi ym. 1997, 163). Tapaustutkimus eli case study on tutkimusstrategia, jossa tutkitaan syvällisesti vain yhtä tai muutamaa rajattua kohdetta tai kokonaisuutta. Tietoa tapauksesta pyritään keräämään monipuolisesti ja monilla tavoilla. Pyrkimyksenä on tuottaa ilmiöstä yksityiskohtaista tietoa ja ymmärtää sitä entistä syvällisemmin. Tapaustutkimuksessa tavoitteena ei ole yleistettävyyttä, vaan oleellista on tapauksen ymmärtäminen. (Metsämuuronen 2001, 16–18; Jyväskylän yliopisto 2015.) Tapaustutkimus soveltuu sellaiseen tutkimukseen, missä tutkimuskohde voidaan rajata kategorisesti, funktionaalisesti tai yksittäiseksi tilanteeksi (Laitinen 1998, 20).

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu kolmesta osasta (kuvio 1). Ensimmäinen osa on teoriaosuus, joka käsittelee kirjanpitolakia ja sen muutosta. Teoria antaa pohjan tutkimukselle. Toinen osa on tutkimuksen empiirinen osuus ja tutkimuksen lopuksi on yhteenveto.

Kuvio 1. Opinnäytetyön rakenne.

Teoriaosa jaetaan kahteen lukuun. Luvussa kaksi käsitellään ensin lyhyesti kirjanpitolain ja -asetuksen historiaa, jonka jälkeen käydään läpi Suomen kirjanpitolainsäädäntö ja sen rakenne. Lisäksi luvussa kaksi käsitellään lainsäädännön muutostarpeet, jotka ovat perustana lainsäädännön uudistukselle. Muun muassa EU:n uusi direktiivi luo Suomen kirjanpitolainsäädännölle selkeän muutostarpeen. Uuden direktiivin tuomat muutokset käsitellään luvussa 2.3.

Luvussa kolme käsitellään lainsäädäntöön tulevia muutoksia. Siinä käydään läpi työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän ehdotukset muutoksista Suomen kirjanpitolakiin ja siihen liittyviin muihin lainsäädäntöihin. Luvun kolme aihealueet on jaoteltu noudattelemaan pitkälti uudistuneen kirjanpitolain sekä -asetuksen rakennetta. Rakenteen on näin katsottu jakavan teorian selkeisiin aihealueisiin.

Opinnäytetyön luku neljä on työn empiirinen osuus, joka sisältää haastattelututkimuksen kirjanpitolainsäädännön muutosten vaikutuksista pienyrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Luvussa neljä käsitellään siis tutkimuksen toteutus, ajankohta, kysymykset sekä tulokset ja johtopäätökset. Luku viisi on työn yhteenveto, jossa arvioidaan tutkimuksen validiteettia ja reabiliteettia, kootaan yhteen tutkimus ja sen tulokset sekä esitetään jatkotutkimusehdotukset.

2 KIRJANPITOLAINSÄÄDÄNNÖN NYKYTILA

Nykyinen Suomen kirjanpitolaki on säädetty vuonna 1997. Silloin voimassa ollut laki uudistettiin täysin ja kirjoitettiin uudelleen. Kirjanpitolain perustaksi tulivat Euroopan yhteisöjen tilinpäätösdirektiivit ja laista pyrittiin samalla tekemään selkeämpi sekä sellainen, että se ei vanhenisi ajan saatossa. Uudistuksessa kirjanpitolain ja -asetuksen välille tuli selkeä sisällöllinen jako. Lakiin on kirjoitettu kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimista koskevat asiat, kun taas asetukseen on sisällytetty tilinpäätöksen muodolliset vaatimukset sekä liitetietojen, toimintakertomuksen ja erittelyjen sisältövaatimukset. Kokonaisuudistuksen jälkeen kirjanpitolakia on uudistettu useasti tilinpäätösdirektiivien kehityksen myötä. (Ernst & Young 2008, 15; Rekola-Nieminen 2012, 9–10.)

Lain kokonaisuudistuksessa vuonna 1997 pyrittiin tekemään lakimuutosta helpompi päivitys niihin pykäliin, joiden katsottiin tulevaisuudessa vanhenevan nopeimmin. Useassa kohdassa säädetään kauppaja- ja teollisuusministeriön antavan tarkemman päätöksen pykälän käsittelemästä asiasta. Tämä tarkoittaa sitä, että kauppaja- ja teollisuusministeriö, nykyisin työ- ja elinkeinoministeriö, voi antaa uuden päätöksen, kun pykälän soveltamistapaa on tarve muuttaa. Näin lakia ei tarvitse muuttaa. (Rekola-Nieminen 2012, 10.)

Vuoden 2004 lainmuutos on viimeisin merkittävä uudistus lakiin. Tuolloin kirjanpitolakia muutettiin, kun lakiin ja asetukseen jääneitä pieniä virheitä korjattiin. Tällä kertaa lain sisältöön vaikutti IFRS, International Financial Reporting Standards eli kansainväliset tilinpäätösstandardit. Kirjanpitolainsäädäntö tarkistettiin kansainvälisen tilinpäätöskäytännön kehitystä vastaavaksi ja useiden pykälien sisällöt kokivat muutoksen. Lakiin tuli muun muassa uusi luku 7a, joka määrittelee suomalaisen kirjanpitovelvollisen oikeuden ja velvollisuuden tehdä tilinpäätös IFRS-standardien mukaan. (Rekola-Nieminen 2012, 10; Työ- ja elinkeinoministeriö 2015c, 3.)

Vuoden 2004 lainuudistuksessa määrällisesti suuri osa muutoksista johtui muun muassa siitä, että toimintakertomus siirtyi tilinpäätöksen ulkopuo-

liseksi asiakirjaksi ja sitä haluttiin käsiteltävän kuten tilinpäätöstäkin. Näin ollen jokaiseen kohtaan, jossa mainittiin sana tilinpäätös, tuli lisätä sana toimintakertomus. Lisäksi käyttöomaisuus-termi jäi pois kirjanpitokäsitteistöstä ja korvautui termillä pysyvät vastaavat. Myös käyttöomaisuuden määritelmä jäi pois laista. (Rekola-Nieminen 2012, 10.)

Vuonna 2013 voimaan saatettu EU:n uusi tilinpäätösdirektiivi on tuonut muutostarpeen Suomen nykyiseen kirjanpitolainsäädäntöön. Tämän lisäksi muutostarpeen tuovat myös useiden käsitteiden ja määritelmien vanheneminen tekniikan kehityksen myötä.

2.1 Lainsäädännön rakenne

Suomen kirjanpitovelvollisen kirjanpitoa ja tilinpäätöstä ohjailevat kirjanpitolaki ja -asetus, joiden perustana ovat EU:n direktiivit. Lakiin ja asetukseen on kirjattu myös tietyntyyppisten kirjanpitovelvollisten oikeudet ja velvollisuudet kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta. Kirjanpitolain lisäksi erityislaeissa on säädöksiä tietyntyyppisten yritysten kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä. Lakien lisäksi voimassa olevat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset antavat yksityiskohtaisempia säännöksiä tietyistä kirjanpitolain pykälistä. Kirjanpitolautakunta toimii hyvän kirjanpitotavan tulkitsijana ja antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta käytännössä.

Kuviossa 2 on esitetty kirjanpitovelvollisen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen vaikuttavat lait, ohjeet ja muut säädökset. Kuviossa välittömästi keskustaan yhteydessä olevien ruutujen värien tummuusasteella on pyritty korostamaan kyseisen kohdan asemaa lakien hierarkiassa. Tummempi väri tarkoittaa, että kirjanpitovelvollinen noudattaa ensisijaisesti sitä, mitä kyseisessä laissa tai asetuksessa sanotaan. Kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset on kuvattu vaalealla värillä, sillä ne tullaan kumoamaan ja säännökset nostetaan suoraan lakiin.

Kuvio 2. Kirjanpitovelvollisen kirjanpitoa ja tilinpäätöstä säätelevät lait, asetukset ja muut ohjeet.

Euroopan unionin toimintaa säädellään jäsenvaltioiden keskinäisillä perussopimuksilla, jotka määrittävät EU:n toiminnan periaatteet, velvoitteet, tavoitteet ja päätöksentekomenettelyt sekä suhteet EU:n ja sen jäsenmaiden välillä. Näitä kutsutaan primaarisiksi eli ensisijaisiksi oikeuksiksi. (Jänkälä & Kaisanlahti 15, 2009; Eurooppatiedotus 2015.)

Perustamissopimuksen oikeuttamina ja perussopimusten puitteissa EU:n toimielimet voivat antaa ja hyväksyä lainsäädäntöä, jotka jäsenmaat panevat täytäntöön. Nämä säädökset ovat sekundaarioikeutta, joihin lukeutuvat asetukset, päätökset ja direktiivit sekä suositukset. (Jänkälä & Kaisanlahti 15, 2009; Eurooppatiedotus 2015.)

Oikeudelliselta luonteeltaan asetukset ja direktiivit ovat hieman erityyppisiä. Asetukset ovat kokonaisuudessaan jäsenvaltioiden yrityksiä ja kansa-

laisia välittömästi velvoittavia ja sovellettavia sellaisenaan. Asetuksia ei tarvitse eikä tule saattaa erikseen kansallisesti voimaan. Toisin kuin asetukset, direktiivit on saatettava kansallisesti voimaan ja ne on osoitettu jäsenvaltioille. Ne sitovat jäsenvaltioita asetetun tavoitteen osalta ja sisältävät veloitteen sen voimaan saattamiseen tietyssä määräajassa. Jäsenvaltio voi itse päättää kuinka tavoite pannaan täytäntöön, kunhan direktiivin veloitteet tulevat täytetyksi. Yritysten ja kansalaisten on noudatettava direktiivien oikeuksia ja velvoitteita vasta, kun ne on saatettu kansallisesti voimaan. EU:n säädöksillä on ensisijainen asema, jos EU-lainsäädäntö ja kansallinen lainsäädäntö ovat ristiriidassa keskenään. (Jänkälä & Kaisanlahti 15, 2009; Eurooppatiedotus 2015.)

Suomen voimassa olevan kirjanpitolainsäädännön perustana ovat EU:n vuoden 1978 tilinpäätösdirektiivi (78/660/ETY) ja vuoden 1983 konsernitilinpäätösdirektiivi (83/349/ETY). Direktiivit on saatettu voimaan Suomessa kirjanpitolailalla (1336/1997) ja -asetuksella (1339/1997). Lisäksi osakeyhtiölain (624/2006) kahdeksanteen lukuun on sisällytetty säännökset osakeyhtiön omasta pääomasta, tilinpäätöksestä, toimintakertomuksesta ja konsernista. Arvopaperimarkkinalakiin on sisällytetty säännökset corporate governance -direktiivistä. Vakuutusyritysten, pankkien ja muiden rahoituslaitosten tilinpäätöksistä ja konsernitilinpäätöksistä on omat direktiivinsä, jotka on sisällytetty Suomessa edellä mainittuja kirjanpitovelvollisia koskeviin erityislakeihin. (Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 15–16; Osakeyhtiölaki 624/2006.)

Suomen lainsäädännössä on yleislakeja ja erityislakeja, joista yleislaki väistyy erityislakien tieltä, jos vaatimukset yleislaissa ja erityislaissa ovat ristiriidassa keskenään. Kirjanpitolaki on yleislaki, jonka kehittämisestä vastaa työ- ja elinkeinoministeriön sisämarkkinapolitiikka ja yrityslainsäädäntö -ryhmä. Sitä sovelletaan kaikkiin liiketoiminnan ja ammatinharjoittajiin niiden oikeudellisesta muodosta ja toiminnan alasta tai laajuudesta riippumatta. Lakia sovelletaan myös muun muassa säätiöihin, yhdistyksiin ja uskonnollisiin yhdyskuntiin. (Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 17; Rekola-Nieminen 2012, 9; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 2; Työ- ja elinkeinoministeriö 2015b.)

Suomen yhteisöläinsäädännössä on pidetty tarpeellisena täydentää kirjanpitolakia erityislakeilla. Näin ollen kirjanpitolain lisäksi myös muihin lakeihin sisältyy säädöksiä kirjanpitovelvollisuudesta ja kirjanpidosta sekä tilinpäätöksen julkistamisesta. Muun muassa säännöksiä tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta sisältyykin erityislakeihin, joita ovat esimerkiksi osakeyhtiölaki, asunto-osakeyhtiölaki, osuuskuntalaki, henkilöstörahasitolaki, kuntalaki ja säätiölaki. Erityislaki voi vaatia esimerkiksi laajempia liitetietoja tai yksilöidympää tositiesisältöä kuin yleislaki. Jos tietystä asiasta ei ole olemassa asianomaista kirjanpitovelvollista koskevaa erityislakia, noudattaa se silloin sitä, mitä kirjanpitolaki edellyttää asiassa. (Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 17–18; Rekola-Nieminen 2012, 9; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 2.)

Kirjanpitolain ensimmäinen luku sisältää yleisiä säännöksiä. Siihen on sisällytetty esimerkiksi vaatimus hyvän kirjanpitotavan noudattamisesta. Suomessa kirjanpitolainsäädäntö on toteutettu puitenormistona, mikä tarkoittaa sitä, että useista seikoista on laissa säädetty vain yleisesti antamatta yksityiskohtaisia menettelytapoja. Tämä mahdollistaa vallitsevien kirjanpitokäytäntöjen kehittämisen joustavasti. Näin ollen tilinpäätösten riittävän vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi käytännön asioiden ratkaiseminen on jätetty hyvän kirjanpitotavan soveltamisen varaan. Ensimmäisessä luvussa määritellään myös muun muassa kirjanpitovelvolliset ja tilikauden pituus sekä konserniyritys, emoyritys, tytäryritys kuten myös omistusyhteisyritys ja osakkuusyritys. (Kirjanpitolaki 1336/1997, 1:1–8 §; Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 18.)

Kirjanpitolain luvussa kaksi on säännökset liiketapahtumien kirjaamisesta ja kirjanpitoaineistosta. Siihen sisältyy muun muassa säädökset liiketapahtumista, kirjaamisperusteista, kirjanpitotileistä ja tililuettelosta sekä kirjausjärjestyksestä ja -ajankohdasta. Luku sisältää myös vaatimukset tositteelle ja kirjausketjulle. Lisäksi luvussa kaksi on määräykset kirjanpitoaineiston säilyttämisestä ulkomailla, säilytysajasta ja koneellisten tietovälineiden hyväksikäytöstä. (Kirjanpitolaki 1336/1997, 2:1–10 §.)

Kirjanpitolain luvussa kolme on säädökset kirjanpitovelvollisen tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Se sisältää yleiset tilinpäätösperiaatteet ja vaatimukset tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen sisällöstä. Lukuun kolme sisältyy myös määräys antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että tarvittaessa kirjanpitovelvollisen on annettava liitetietoina tarpeelliset lisätiedot oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Luvussa kolme on myös esimerkiksi säädetty tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rekisteröinnistä ja julkistamisesta. Nykylaissa keskeisenä tilinpäätösperiaatteena on suoriteperusteisuus eli tuotot ja kulut kohdistetaan tilikaudelle suoriteperusteen mukaisesti. Tämä vaatimus sisältyy myös kirjanpitolain lukuun kolme. (Kirjanpilolaki 1336/1997, 3:1–13 §; Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 18–19; Työ- ja elinkeinoministeriö 2015c, 3.)

Luvussa neljä on tarkemmat tilinpäätöseriin liittyvät määritelmät, kuten liikevaihto, hankintameno sekä satunnaiset tuotot ja kulut. Luku viisi käsittelee arvostus- ja jaksotussäännöksiä. Kirjanpitolain luvussa kuusi on säädökset konsernitilinpäätöksestä ja luvussa seitsemän säädökset ammattiharjoittajan kirjanpidosta. Luku 7a sisällytettiin lakiin vuoden 2004 lainmuutoksella ja se käsittelee kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaan laadittavaa tilinpäätöstä ja konsernitilinpäätöstä. (Kirjanpilolaki 1336/1997, Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 17.)

Monessa kirjanpitolain pykälässä valtuutetaan kauppa- ja teollisuusministeriö, nykyisin työ- ja elinkeinoministeriö, antamaan tarkempia säännöksiä pykälän käsittelemistä asioista. Tämän valtuutuksen nojalla voimassa ovat seuraavat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset:

- kirjanpidossa käytettävistä menetelmistä (47/1998)
- kirjanpitoaineiston tilapäisestä säilyttämisestä ulkomailla (49/1998)
- rahoitusvälineiden arvostamisesta sekä merkitsemisestä tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen (1315/2004) sekä
- kehittämismenojen aktivoinnista (1066/2008) (Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 17.)

Kirjanpitoasetuksessa on annettu tarkempia säännöksiä tilinpäätösasiakirjojen kaavoista ja esitettävistä tiedoista. Kirjanpitoasetuksen ensimmäisessä luvussa on säännökset tuloslaskelma- ja tasekaavoista ja toisessa luvussa säännökset toimintakertomuksen tarkemmasta sisällöstä ja liitetiedoista. Vastaavat säännökset ovat konsernitilinpäätöksen osalta luvuissa kolme ja neljä. Kirjanpitoasetuksen luku 5a sisältää säännökset siitä, miltä osin asetusta sovelletaan kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaan laadittavissa tilinpäätöksissä ja konsernitilinpäätöksissä. Lisäksi kirjanpitolain viidennessä luvussa säädetään tase- ja liitetietoterittelyistä, joita ei sisällytetä julkistettavaan tilinpäätökseen. (Kirjanpitoasetus 1339/1997; Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 17.)

Suomen kirjanpitolaissa ja -asetuksessa on myös säädöksiä kansainvälisten tilinpäätöskäytäntöjen soveltamisesta. IASB eli International Accounting Standards Board on organisaatio, jonka tehtävänä on edistää tilinpäätösperiaatteiden kansainvälistä yhtenäistämistä. IASB laatii tilinpäätösstandardeja, jotka ovat suosituksia hyvästä tilinpäätöskäytännöstä. Näitä suosituksia kutsuttiin aikaisemmin IAS-standardeiksi (International Accounting Standards), mutta myöhemmin niitä on alettu nimittää IFRS-standardeina (International Financial Reporting Standards). Lisäksi standardien soveltamisesta julkaistaan kirjallista ohjausta niin kutsuttuina IFRIC-tulkintoina. (Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 21–22.)

IFRS-standardien tilinpäätössääntely ja säädökset niiden käyttöön ottamisesta on yksityiskohtaisempaa kuin EU:n tilinpäätösdirektiivit. Euroopan parlamentin ja Euroopan unionin neuvoston vuonna 2002 antaman IAS-asetuksen myötä jäsenvaltioiden listautuneiden yritysten tulee laatia konsernitilinpäätöksensä IFRS-standardien mukaisesti. Tavoitteena on julkisesti noteerattujen yhtiöiden tilinpäätöstietojen yhtenäistäminen sekä vertailtavuuden ja läpinäkyvyyden edistäminen. IAS-asetus ei koske muita kuin listayhtiöitä. (Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 21–22.)

2.2 Valvonta ja ohjeet

Kirjanpitolain noudattamista valvoo työ- ja elinkeinoministeriö. Sillä on oikeus saada kirjanpitovelvolliselta valvontaa varten tarpeellisia tietoja. Lisäksi poliisin tulee antaa virka-apua ministeriölle lain noudattamisen valvonnassa. Käytännössä valvonta toteutuu ministeriön yhteydessä toimivan Kirjanpitolautakunnan ohjauksen kautta. (Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 26; Minilex 2015.)

Kirjanpitolautakunnasta säädetään kirjanpitolain (1997/1336) 8 luvun 2 ja 3 §:ssä sekä asetuksessa kirjanpitolautakunnasta (1973/784). Sen tehtävänä on antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta kirjanpitovelvollisen, viranomaisten sekä elinkeinoharjoittajien tai kuntien järjestön hakemuksesta. Kirjanpitolautakunta voi myös myöntää yksittäistapauksissa määräajaksi poikkeuksia tietyistä vaatimuksista, joita laissa on määritelly. Edellytyksenä näille poikkeuksille on, etteivät ne ole Euroopan yhteisöjen tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä antamien säädöksien vastaisia.

Lisäksi kirjanpitolautakunnan tehtävänä on lausuntojen antaminen ja esitysten tekeminen työ- ja elinkeinoministeriölle. Kirjanpitolain lisäksi myös useissa muissa laeissa kirjanpitolautakunta on valtuutettu antamaan ohjeita kirjanpito-oikeudellisissa kysymyksissä. Kaiken kaikkiaan kirjanpitolautakunnan tehtävänä on siis konkretisoida hyvän kirjanpitotavan sisältöä ottamalla kantaa siihen, miten periaatetta tulisi tulkita ja näin ollen hyvän kirjanpitotavan edistäminen. (Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 20; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 2; Minilex 2015; Työ- ja elinkeinoministeriö 2015d.)

Kirjanpitolautakunnan ohjeet ja lausunnot eivät ole lainvoimaisia. Ne eivät siis sido välittömästi kirjanpitovelvollista. Käytännössä ohjeistuksilla on kuitenkin välillinen vaikutus: tuomioistuimien nojautuu niihin harkitessaan, onko yritys noudattanut hyvää kirjanpitotapaa. Tällöin yrityksen on todistettava, että sen lautakunnan ohjeesta tai lausunnosta poikkeava menettelytapa on hyvän kirjanpitotavan mukainen. (Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 20.)

Finanssivalvonta valvoo lain nojalla tilinpäätössäännösten noudattamista muun muassa luottolaitoksissa, sijoituspalveluyrityksissä, rahastoyhtiöissä, sijoitusrahastoissa, optioyhteisöissä sekä vakuutusyhtiöissä. Finanssivalvonnalla on myös oikeus antaa määräyksiä, ohjeita ja lausuntoja valvottavilleen tilinpäätössäännösten noudattamisesta. Myös kansainvälisten tilinpäätösstandardien noudattamisen valvonta on Finanssivalvonnan tehtävänä. (Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 26.)

Työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa toimiva Patentti- ja rekisterihallitus valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Se osallistuu oman toimialansa lainsäädännön kehittämiseen ja kaikki sen eri linjat valmistelevat toimialaan kuuluvia lausuntoja, määräyksiä ja ohjeita. Yksi Patentti- ja rekisterihallituksen linjoista on yritys- ja yhteisölinja, jonka tehtävänä on muun muassa kaupparekisteriasioihin liittyvien tietojen kirjaaminen, käsittely ja kuuluttaminen sekä esimerkiksi säätiörekisterin ja yhdistysrekisterin ylläpito ja niihin liittyvien lupien ja ilmoitusten käsittely. Lisäksi yritys- ja yhteisölinja kirjaa ja käsittelee yrityskiinnityksiin ja elinkeinoharjoittajien tilinpäätöksiin liittyviä tietoja. (Patentti- ja rekisterihallitus 2015.)

2.3 Muutostarve

Kirjanpitolakia ja siihen liittyvää lainsäädäntöä ei ole kirjanpitolain säätämisen jälkeen tarkasteltu kokonaisuutena. Vuoden 2004 lainmuutos on merkittävin uudistus, jossa kirjanpitolainsäädäntöä muutettiin kansainvälistä tilinpäätöstä vastaavaksi. Nykyisen kirjanpitolain toisen luvun säännökset kirjanpidon menetelmistä, aineistosta ja säilytyksestä ovat pääosin säilyneet muuttumattomina vuodesta 1997, kun laki astui voimaan. Tietotekniikan kehityksen myötä osa näistä säännöksistä on vanhentunut ja muutostarve on ilmeinen. Esimerkiksi useat kirjanpitolaissa käytetyt termit sekä aineiston säilyttämiseen liittyvät maantieteelliset rajoitukset eivät enää vastaa alan käytäntöjä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 7.)

Tietoteknisen kehityksen oletettavan jatkumisen vuoksi lakia on tarvetta muuttaa yleisemmälle tasolle niin, että tietotekniikan hyödyntäminen täysimittaisesti kirjanpitovelvollisen kirjanpidossa, tilinpäätöksessä ja aineis-

ton säilyttämisessä on mahdollista. Toisaalta myös sähköistä tiedonsiirtoa kirjanpitovelvollisen ja viranomaisten välillä on edistettävä sekä varmistettava aineistojen tarkastettavuus ja tarkasteltavuus kaikissa olosuhteissa. Muutoksen tavoitteena on tehostaa tilintarkastusta ja harmaan talouden torjuntaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 3, 7.)

Sen lisäksi, että laki sisältää muun muassa vanhentuneita käsitteitä ja määritelmiä, on kirjanpitolainsäädännön uudistukselle selkeä EU-perustainen tarve. EU:n parlamentti ja neuvosto antoivat 26. kesäkuuta 2013 uuden direktiivin (2013/34/EU), joka korvaa aikaisemmin voimassa olleen vuoden 1978 tilinpäätösdirektiivin ja vuoden 1983 konsernitilinpäätösdirektiivin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 7.)

Tilinpäätös- ja konsernitilinpäätösdirektiiveistä valtaosa sisällöstä siirtyy sellaisenaan uuteen direktiiviin, mutta näkökulma on muuttunut suuryrityksistä pienten ja keskisuurten yritysten tukemiseen muun muassa hallinnollisia rasitteita vähentämällä. Uudessa direktiivissä siirtymistä pk-yritysten tukemiseen kutsutaan pienet ensin -periaatteeksi. Jäsenvaltiot eivät esimerkiksi saa asettaa muita lisävaatimuksia koskien liitetietoja ja tilinpäätöstä muutoin kuin verotuksellisista syistä. (Euroopan unionin virallinen lehti 2013, 20; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 4; Kerbs 2015.)

Direktiivissä pienyrityksen määrittäviä raja-arvoja on muutettu. Uudet raja-arvot ovat: taseen loppusumma 4 miljoonaa euroa, liikevaihto 8 miljoonaa euroa ja työntekijöitä keskimäärin tilikauden aikana 50. Näistä vähintään kaksi ei saa ylittyä tilinpäätöspäivänä. Nykylaissa raja-arvot ovat: taseen loppusumma 3,65 miljoonaa euroa, liikevaihto 7,3 miljoonaa euroa ja työntekijöitä 50. Jäsenvaltio voi korottaa raja-arvoja liikevaihdon ja taseen osalta enintään puolitoista kertaisiksi. (Euroopan unionin virallinen lehti 2013, 28; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014; Kerbs 2015.)

Uudessa direktiivissä pienyritysten liitetietovaatimuksia on rajoitettu. Pienyrityksille on asetettu lähtökohdaksi vain kahdeksan kohdan luettelo pakollisista liitetiedoista. Jäsenvaltio saa ottaa käyttöön vielä viisi muuta liitetietovaatimusta, jotka on direktiivissä erikseen nimetty. Muita vaatimuksia ei

saa ottaa käyttöön muutoin kuin verotuksellisista syistä. Direktiivin johdannossa liitetietovaatimusten rajoittamista on perusteltu kustannustehokkuudella. Yleensä pieniltä yrityksiltä ei tarvita paljoa lisätietoja ja niiden koaminen voi olla pienille yrityksille kallista. Kuitenkin oikean ja riittävän kuvan antamisen periaate yrityksen varoista ja veloista, taloudellisesta asemasta sekä tuloksesta on täytyttävä. (Euroopan unionin virallinen lehti 2013, 29, 35)

Jäsenmaat voivat sallia pienten yritysten tuloslaskelman esittämisen lyhennetyssä muodossa sekä pienten ja keskisuurten yritysten taseen esittämisen lyhennetyssä muodossa. Lisäksi jäsenmaan omalla lailla voidaan vapauttaa pienyritykset toimintakertomuksen laatimisesta, mutta siinä tapauksessa mahdollisten omien osakkeiden hankinnat ja luovutukset on käytävä ilmi liitetiedoista (Euroopan unionin virallinen lehti 2013, 34, 38.)

Direktiivi tarjoaa jäsenvaltioille mahdollisuutta ottaa käyttöön erityisiä helpotuksia mikroyrityksille. Mikroyrityksen määrittävät ylärajat ovat taseen loppusumma 0,35 miljoonaa euroa, liikevaihto 0,70 miljoonaa euroa ja työntekijöiden keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana 10. Näistä vain yksi saa ylittyä tilinpäätöspäivänä. Mikroyrityssäännösten osalta direktiivi ei ole pakottava. Kukin jäsenmaa voi itse päättää, ottaako helpotukset käyttöön kokonaan tai joiltain osin. Mikroyrityshelpotuksia ovat muun muassa liitetietojen ja toimintakertomuksen laatimatta jättäminen. Tämä edellyttää kuitenkin, että taseen lopussa on esitettävä erinäisiä lisätietoja. (Euroopan unionin virallinen lehti 2013, 49–50; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 5.)

Jäsenvaltio voi myös sallia mikroyrityksen laativan ja julkistavan taseen lyhennettynä. Lyhennetyssä taseessa ei näin ollen eritellä muun muassa siirtovelkoja eikä saamisia tai ennakkomaksuja. Myös tuloslaskelma voidaan sallia lyhennettävän, jolloin siinä esitetään vain seuraavat tiedot: liikevaihto, muut tuotot, aine- ja tarvikekulut, henkilöstökulut, arvontarkistukset sekä muut kulut ja verot. Jäsenvaltio voi myös sallia tuloslaskelman ja liitetietojen julkistamatta jättämisen kokonaan ja näin ollen tase-laskelma jää ainoaksi rekisteriviranomaiselle toimitettavaksi tilinpäätösasiakirjaksi.

(Euroopan unionin virallinen lehti 2013, 49–50, 60–62; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 5.)

Direktiivissä on myös niin kutsuttu suojasatamasäännös. Se tarkoittaa, että vaatimus lisätietojen antamisesta oikean ja riittävän kuvan turvaamiseksi ei tule sovellettavaksi mikroyrityksissä. Katsotaan, että mikroyrityshuojennusten mukaan laadittu tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan ja näin ollen lisätietoja ei ole tarpeen vaatia. Suojasatamasäännös tulee sovellettavaksi vain silloin, kun jäsenvaltio on päättänyt hyödyntää mikroyritysoptiota ja ottanut mikroyrityshelpotukset käyttöön. (Euroopan unionin virallinen lehti 2013, 50; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 5–6.)

Direktiivissä olennaisuus on nostettu kaikkia yrityksiä koskevaksi tilinpäätösperiaatteeksi. Vaatimuksia, jotka koskevat kirjanpitoon merkitsemistä, arvon määrittämistä, esittämistapaa, tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja ja konsernitilinpäätöksen laatimista, ei tarvitse noudattaa, jos niiden noudattamisen vaikutus on epäolennainen. Näin ollen periaate on huojennus. Olennaisuus määritellään tilinpäätösinformaation vastaanottajan näkökulmasta: tieto on olennaista silloin, kun sen pois jättämisen tai väärin ilmoittamisen voidaan olettaa vaikuttavan päätöksiin, joita informaation käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella. (Euroopan unionin virallinen lehti 2013, 30; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 5–6.)

3 KIRJANPITOLAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOS

Työryhmän ehdotus lain muutoksista keskittyy suurelta osin uusiin tilinpäättössäädöksiin. Tämän johdosta kirjanpitolain luvut 3, 4 ja 5 eli tilinpäätöseriin liittyvät määritelmät, arvostus- ja jaksotuspäätökset sekä säädökset tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen sisällöstä tulevat kokemaan olennaisimmat muutokset. Muutosten tarkoituksena on saattaa EU:n uusi direktiivi voimaan kansallisessa lainsäädännössä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 7; Rekola-Nieminen 2015a.)

Myös kirjanpitolain toinen luku, joka koskee kaikkia kirjanpitovelvollisia, tulee työryhmän ehdotuksen mukaan kokemaan huomattavia muutoksia tekniikan kehityksen ja lain vanhentuneiden säädösten johdosta. Pyrkimyksenä on yhtenäistää ja päivittää käsitteistöä kirjanpidon menetelmistä niin, että se on teknologian suhteen neutraalia ja vastaa alan nykyistä kielenkäyttöä ja käytäntöjä. Esimerkiksi vanhentuneet käsitteet, kuten kirjanpitokirja, peruskirjanpito, koneellinen tietoväline, pääkirja ja päiväkirja poistuvat ja näitä nimitetään jatkossa kirjanpidon tiedoiksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 10–11; Rekola-Nieminen 2015a; Kerbs 2015.)

Laki tulee kokonaisuudessaan kokemaan laajalti muutoksia niin sisällöllisesti kuin rakenteellisestikin. Tämän vuoksi myöhemmin valmisteluissa on syytä harkita, tulisiko lakiesitys antaa kokonaan uutena kirjanpitolakina, joka kumoaisi nykyisen lain. Esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset, jotka ovat lueteltu edellä kappaleessa 2.1, kumotaan ja niiden sisältö siirretään lakiin. Tämä helpottaa lain kokonaisuuden hallintaa. Lisäksi kaivosteollisuuden ja aarniometsien puunkorjuuta harjoittavia suur-yrityksiä koskeva erityissääntely on koottu omaksi laikseen. Myös pien- ja mikroyrityksiä koskevat säännökset tilinpäätöksen sisällöstä erotetaan omaksi asetukseksi. Tämän myötä pien- ja mikroyritysten ei tarvitse noudattaa nykyistä kirjanpitoasetusta, jota vastaavasti sovellettaisiin muutoksen jälkeen muihin kuin pien- ja mikroyrityksiin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 7.)

Tilinpäätössäädöksiä päästään soveltamaan käytännössä vasta vuonna 2017. Kuitenkin liiketapahtumien kirjaamista, menetelmiä sekä aineistoja koskevat säädökset on huomioitava jo vuonna 2016 ja nämä säädökset tulee ottaa käyttöön sen tilikauden alusta, jolloin uutta lakia aletaan noudattaa. On siis aiheellista keskittyä materiaali- ja menettelykysymyksiin jo vuoden 2015 aikana. (Rekola-Nieminen 2015a.)

3.1 Yleiset säännökset

Kirjanpitolain ensimmäinen luku käsittää yleiset säännökset. Muun muassa yritysten kokorajat on työryhmän ehdotuksessa nostettu tähän lukuun. Lukuun on lisätty uusi 1:1a §, jossa on säädetty luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuudesta sekä 1:6a §, joka määrittää pien-, suur- ja keskikokoiskonsernit. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 184.)

Taulukossa 1 on esitetty lakiin määritellyt yritysten kokoluokkien raja-arvot. Keskikokoisyrittäksen määrittelyyn käytetään samoja raja-arvoja kuin suuryrityksen määrittelyyn, mutta näistä enintään yksi voi ylittyä, jotta yritys luokitellaan keskikokoisyrittäkseksi.

Taulukko 1. Yritysten kokoluokkien raja-arvot. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 184.)

	Mikroyritys	Pienyritys	Keskikokoisyritys	Suuryritys
Liikevaihto	0,7 MEUR	12 MEUR	40 MEUR	40 MEUR
Taseen loppusumma	0,35 MEUR	6 MEUR	20 MEUR	20 MEUR
Henkilöstön lkm	10	50	250	250
Ehdot	Enintään yksi raja-arvoista ylittyy tilinpäätöspäivänä	Enintään yksi raja-arvoista ylittyy tilinpäätöspäivänä	Enintään yksi raja-arvoista ylittyy tilinpäätöspäivänä	Vähintään kaksi raja-arvoista ylittyy tilinpäätöspäivänä

Aikaisemmin kirjanpitolaissa tai -asetuksessa on ollut jokaisessa kohdassa erikseen säännös, jos kyseessä olevasta asiasta on säädetty pienemmälle kirjanpitovelvolliselle poikkeus. Raja-arvot on määritelty poikkeuksessa uudestaan tai siinä on viitattu johonkin muussa lain kohdassa esitettyihin raja-arvoihin. Nämä raja-arvot ovat olleet siis vaihtelevia. Tästä johtuen esimerkiksi tietyn kokoisella yrityksellä on ollut mahdollisuus esittää tase

lyhennettynä, mutta tuloslaskelma on täytynyt esittää täysimittaisena. (Kirjanpitolaki 1336/1997.) Nyt uudet raja-arvot ovat yhtenäiset koko kirjanpito-laissa ja -asetuksessa sekä pien- ja mikroyrityksiä koskevassa asetuksessa. Näin ollen jatkossa yrityksen tulee täyttää vain yhdet kriteerit, jotta se voi esimerkiksi laatia sekä tuloslaskelman että taseen lyhennettynä.

Kirjanpitolain uusi pykälä luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuudesta vapauttaa liikkeenharjoittajan eli luonnolliset henkilöt pitämästä kahdenkertaista kirjanpitoa ja laatimasta tilinpäätöstä. Kahdenkertaisen kirjanpidon pitäminen ja tilinpäätöksen laatiminen on kuitenkin edelleen mahdollista. Molemmissa tapauksissa kirjanpitolain toisen luvun säädöksiä tositeaineiston käsittelystä, kirjauksien tekemisestä ja aineiston arkistoinnista tulee joka tapauksessa noudattaa. (Rekola-Nieminen 2015a, 62; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 183.)

Rekola-Nieminen (2015a) esittää, että itse kunkin liikkeen- ja ammattiharjoittajan on punnittava tarkkaan yhden- ja kahdenkertaisen kirjanpidon pitämisen välillä. Kahdenkertainen kirjanpito helpottaa esimerkiksi veroilmoituksen laatimista sekä sitä tarvitaan eri virastoissa, kuten pankissa. Yhdenkertainen kirjanpito ei välttämättä siis tuo kustannussäästöjä, sillä esimerkiksi järjestelmät eivät usein tue yhdenkertaista kirjanpitoa.

Konsernien kokorajat ovat myös nostettu lakiin. Pienkonserni on konserni, jossa konserniyritysten yhteenlaskettujen lukujen perusteella ylittyy enintään yksi pienyrityksen määrittävistä kokorajoista. Suurkonserni on konserni, jossa ylittyy vähintään kaksi suuryrityksen määrittävistä kokorajoista. Keskikokoiskonserni on konserni, joka ei ole pienkonserni ja jossa ylittyy enintään yksi suuryrityksen raja-arvoista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 185.)

Lisäksi ehdotuksessa on ensimmäiseen lukuun lisätty pykälä, joka määrittää yleisen edun kannalta merkittävän yhteisön sekä pykälät, jotka määrittävät, mitä tarkoitetaan laissa direktiivillä ja IAS-asetuksella. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 186–187.)

3.2 Liiketapahtumien kirjaaminen ja kirjanpitoaineisto

Kirjanpitolain toinen luku käsittelee liiketapahtumien kirjaamista ja kirjanpitoaineistoa. Sitä ehdotetaan päivitettäväksi niin, ettei siinä oteta kantaa, millaisia teknisiä yksityiskohtia ja ratkaisuja kirjanpitovelvollisen kirjanpidossa tulee sallia. Esimerkiksi ministeriöasetus, joka koskee teknologisten ratkaisujen sääntelyä, kumotaan ja tarpeelliset vaatimukset nostetaan lakiin. Tämä tarkoittaa sitä, että uudistetussa laissa ei enää tehdä eroa paperilla ja sähköisessä muodossa olevan aineiston välillä. Sitä vastoin kirjausketjun eheyden säilymistä korostetaan. Myöskään konekielisten tiedostojen säilyttämistä kahdella eri tilassa olevalla tietovälineellä tai palvelimella ei enää vaadita. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 10–11, 190–191.)

Kirjanpitolain varsinaisena tavoitteena on varmistaa, että liiketapahtumat kirjataan luotettavasti kirjanpitoon ja kirjauksien perusteella laaditaan tilinpäätös, joka antaa oikean ja riittävän kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Muita kuin näiden tavoitteiden kannalta välttämättömiä määräyksiä ei aseteta. Uudet säännökset määrittelevät siis vain vähimmäisvaatimukset, jotta luodaan paremmat edellytykset tarkastettavuudelle ja harmaan talouden torjunnalle. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 10–11.)

Kaiken kaikkiaan tilikauden aikaisen kirjanpidon sisällölliselle puolelle ei ole tulossa olennaisia muutoksia. Menetelmäsäännökset ovat kuitenkin kokeneet huomattavia muutoksia ja vuoden 2015 aikana olisikin aiheellista verrata päivitettyjä säädöksiä omaan järjestelmään ja toimintatapaan. (Rekola-Nieminen 2015a, 64.)

Kirjanpidon määritelmistä poistuu termi peruskirjanpito ja muutoksen jälkeen laissa määritellään pääkirjanpito ja osakirjanpito. Kirjanpito, josta johdetaan tilinpäätös, on pääkirjanpito. Osakirjanpidot ovat taasen kirjanpitoja, joista tiedot viedään yhdistelmäkirjauksina pääkirjanpitoon. Kirjausketjun aukottomuutta korostetaan. Kirjanpito on järjestettävä niin, että kirjauksia voidaan tarkastella aika- ja asiajärjestyksessä. (Rekola-Nieminen 2015a, 63; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 188.)

Aikaisemmin laissa on määritelty, että kahdenkertainen kirjanpito voidaan toteuttaa tilikauden aikana maksu- ja suoriteperiaatteella. Työryhmän ehdotuksessa lakiin nostettaisiin laskuperuste. Todellisuudessa tätä periaatetta onkin jo suuri osa pienyrityksistä käyttänyt kirjauksissaan. Laskuperusteen etuna on sen yhteensopivuus arvonlisäverosäädösten kanssa ja, toisin kuin suoriteperusteessa, jaksotuksia ei tarvita. Laskuperusteinen kirjanpito antaa myös oikeamman kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta kuin maksuperusteinen kirjanpito. (Rekola-Nieminen 2015a, 63.)

Nykyisessä laissa määrätään, että muiden kuin käteismaksujen kirjaukset on tehtävä kuukausikohtaisesti tai muulla vastaavalla jaksotuksella neljän kuukauden kuluessa kalenterikuukauden tai jakson päättymisestä. Nyt neljän kuukauden kirjausaika laista poistettaisiin ja määrätään vain kuukausikohtaisesta tai muulla tavalla jaksotetusta kirjauksesta. Tämä tarkoittaa sitä, että kirjauskausi on koko tilikausi. Ne kirjanpitovelvolliset, jotka eivät joudu tilikauden aikana antamaan viranomaisilmoituksia, voisivat tehdä kirjaukset milloin vain tilikauden aikana ennen tilinpäätöksen laatimista. Mahdolliset vuosittain annettavat ilmoitukset johdettaisiin kirjanpidosta. Todellisuudessa pienet yhdistykset ja asunto-osakeyhtiöt ovat tähänkin asti tehneet kirjaukset kirjanpitoon kerran vuodessa. Uudistettu laki tekisi siis tämän seikan lailliseksi. (Rekola-Nieminen 2015a, 63.)

Sen sijaan ne yritykset, jotka tekevät kausiveroilmoituksen, joutuvat tekemään kirjanpidon joka tapauksessa kuukausittain. Näiden yritysten kohdalla kirjausketju esimerkiksi kirjanpidosta kausiveroilmoitukseen tulee olla aukottomasti todettavissa. Näin ollen kirjauskausi määräytyy sen mukaan. Muotoilun muuttuminen kirjanpitolain 2:4 §:ssä ei siis aiheuta muutostarpeita tämänhetkisen lainsäädännön mukaan järjestetyissä kirjanpitojärjestelmissä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 34, 188–189; Rekola-Nieminen 2015a, 63.)

Kirjausketjun säilymistä kaikissa olosuhteissa korostetaan entisestään ja sen määrittelyä selkeytetään ulottamalla vaatimus koskemaan myös viranomaisille annettavia ilmoituksia. Kirjausketjun tulee olla vaivatta seurattavissa molempiin suuntiin, liiketapahtumasta esimerkiksi tilinpäätökseen

ja päinvastoin. Kirjausketjun säilyminen viranomaisilmoitusten kohdalla tarkoittaa käytännössä sitä, että esimerkiksi arvonlisäveroilmoitusta tarkasteltaessa pitää pystyä todentamaan, mistä kirjauksista ilmoituksen tiedot on koottu. Myös vastaavasti kirjauksesta tulee ilmetä, mille ilmoitukselle se on päätynyt. Tämä lain kohta ei luultavasti aiheuta lisäkustannuksia kirjanpitovelvolliselle, sillä nykysäännösten mukaisesti järjestetyn kirjanpidon pitäisi jo täyttää pykälän vaatimukset. (Fredman 2015; Rekola-Nieminen 2015a; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 10–11, 40.)

Tositteesta on pitkään puhuttu alkuperäisenä tositteena, mutta tällaista alkuperäisvaatimusta ei ole ollut. Esimerkiksi vähäisistä kassastamaksuista, kuten pysäköintilipuista, ei ole välttämätöntä olla maksun saajan laatimaa tositetta, jos sen hankkiminen on vaikeaa. Kirjanpitovelvollinen voi tässä tapauksessa laatia itse tositteen tarvittavilla merkinnöillä. Käytännössä kuitenkin verohallinto määrittää omat vaatimuksensa tositteelle. (Rekola-Nieminen 2015a; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 37–38.)

Tositteen osalta muutokset laissa korostavat tositteen luotettavaa yksilöintiä sekä tositteen, liiketapahtuman ja kirjauksen välisen yhteyden todentamista vaikeuksista. Tositteet tulee uudistetun lain mukaan numeroida järjestelmällisesti tai vastaavalla tavalla yksilöidä. Numerointi ei siis ole ainoa vaihtoehto. Yksilöinti voidaan toteuttaa hyvin monella tavalla perinteisestä juoksevasta numeroinnista laajojen tietojärjestelmien hakuavaimiin ja osoitelinkkeihin. Vaatimus ulkopuolisilta saatujen tositteiden säilyttämisestä kuvatiedostoina, jotka on värejä lukuun ottamatta voitava tulostaa alkuperäisessä esitysmuodossa, on poistettu. Myös korjausmenettelyä koskevat säädökset ehdotetaan kumottavaksi. Kirjausketjun säilymistä korostetaan tässäkin lain kohdassa. (Rekola-Nieminen 2015a; Fredman 2015.) Tarkoituksena ei ole enää ottaa kantaa teknisiin ratkaisuihin ja toteutustapoihin, vaan nyt todettaisiin yleisellä tasolla, että ”tietoihin on päästävä käsiksi jollain tilanteeseen nähden järkevällä tavalla” (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 34).

Uutena tositelajina tulee käyttöön liitetietotositelaji. Tilinpäätöksen liitetiedon tulee perustua liitetietotositteeseen, ellei sen perusta muutoin ole il-

meinen. Esimerkiksi arvostus- ja jaksotusperiaatteita selostavat liitetiedot eivät selkeästi perustu tositteisiin ja näin ollen niiden osalta ei tarvitse liitetietotositteita. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 38; Rekola-Nieminen 2015a.)

Työryhmän mietinnön perusteluosan mukaan liitetietotositteita tulee käsitellä ja säilyttää kuten muita kirjanpidon perustana olevia tositteita. Perusteluosassa on mainittu, että kirjanpitolain toisen luvun muita pykälä liittyen tositteisiin ja niiden säilyttämiseen on sovellettava myös liitetietotositteisiin ”siltä osin kuin on mahdollista”. Liitetietojen ja liitetietotositteiden välillä tulee olla selkeä kirjausketju. Tämä tarkoittanee muun muassa sitä, että liitetietojen perustana oleva materiaali tulee numeroida kuten tositteet ja säilyttää kuusi vuotta tilikauden päättymisestä. (Fredman 2015; Rekola-Nieminen 2015a; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 38, 189.)

Liitetietotositteiden tavoitteena on varmistaa tilinpäätösten tarkastettavuus ja kirjausketjun kattavuus. Tositteiden luonti ja arkistointi voidaan hoitaa esimerkiksi luomalla kirjanpitojärjestelmään liitetietotositteita varten oma tosittelaji ja käyttämällä järjestelmän muistiotositetoimintoa. Käytännössä tällä hetkellä melkein kaikkien rahamääräisten liitetietojen perustana on jo tositteiden kaltaisia laskelmia tai asiakirjoja, jotka olisivat voimassa olevan lainsäädännön mukaan tositteita, jos niiden pohjalta olisi tehty kirjauksia kirjanpitoon. (Fredman 2015; Rekola-Nieminen 2015a.)

Nykyisessä kirjanpitolaissa (1336/1997, 2:7 §) on määrätty, että kirjanpitomerkintää ei saa poistaa eikä tehdä epäselväksi. Nyt vastaava lain kohta ehdotetaan muutettavaksi niin, että kirjanpitoaineistoa ei saa muuttaa tai poistaa tilinpäätöksen laatimisen jälkeen. Aina tilinpäätöksen laatimiseen asti muutosten ja korjausten teko on siis sallittu, mutta kirjausketjun säilymisestä on pidettävä huolta. Esimerkiksi, jos aiempien kirjauskuukausien kausiveroilmoitukseen vaikuttavaa kirjausta muutetaan, tulee huolehtia, että kirjausketju aiemmin annettuihin ilmoituksiin ja korjattuun ilmoitukseen on selkeä. Myös kirjanpitoaineiston muotoa saa muuttaa, mutta kirjanpitoaineiston tietosisällön ja kirjausketjun tulee säilyä arkistoinnin ajan muut-

tumattomana. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 10–11, 190–191; Rekola-Nieminen 2015a.)

Kirjanpitoaineiston säilytysvaatimuksia on muutettu huomattavasti. Enää ei oteta kantaa aineiston säilytysmuotoon, eikä säädetä erikseen esimerkiksi ulkomailla säilyttämisen edellytyksistä. Nyt säädetään ainoastaan siitä, että kirjanpitoaineisto on säilytettävä huolellisesti niin, että niiden tarkastelu Suomesta käsin on mahdollista ilman aiheutonta viivettä. Tämä koskee niin tilikauden aikaista kuin tilikauden jälkeen säilytettävää aineistoa. Näin ollen paperisena arkistoitua aineistoa ei ole käytännössä mahdollista viedä pois Suomesta. Sähköisessä arkistoinnissa palvelimen fyysisellä sijainnilla ei ole merkitystä, jos siihen on reaaliaikainen yhteys. Kaiken kaikkiaan aineiston käsittely ja säilytys on järjestettävä niin, että sitä on mahdollista tarkastella selväkielisessä muodossa. Kirjanpitovelvollisen vastuuta aineiston säilyttämisessä korostetaan sanktion uhallalla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 10–11, 41, 190–191; Rekola-Nieminen 2015a.)

Kirjanpitoaineistojen säilytysaikoihin ei ole ehdotettu olennaisia muutoksia. Momentit on ainoastaan muutettu kirjoitustavaltaan ja lisätty viittaus muista laeista tuleviin säilytysaikoihin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 191; Rekola-Nieminen 2015a.)

Työryhmä ehdottaa, että kirjanpitolain (1336/1997) 3:8 § kumottaisiin eli vaatimus paperimuotoisesta tasekirjasta poistettaisiin. Kirjanpitolain toiseen lukuun lisättäisiin uusi pykälä 7a, jonka mukaan jatkossa kirjanpitovelvollisen tulisi laatia luettelo kirjanpidoista ja aineistoista. Luettelo tulee säilyttää yhdessä tilinpäätöksen ja tililuettelon kanssa 10 vuotta. Kirjanpitovelvollisen vastuuta luotettavan säilyttämisen järjestämisestä korostetaan. Tilinpäätöksestä, tililuettelosta sekä luettelosta kirjanpidoista ja aineistoista yhdessä muodostuisi jatkossa nykyistä tasekirjaa vastaava kooste, joka mahdollistaa kirjanpidon ja sen aineistojen tarkastelun ja tarkastamisen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 10–11.) Työryhmän raportin mukaan luettelosta kirjanpidoista ja aineistoista:

tulee käydä ilmi mistä eri osista ja aineistoista tilinpäätöksen perustana oleva kirjanpito koostuu ja perustuu, miten

ne liittyvät toisiinsa, ja missä ja miten niitä säilytetään ja pystyy lukemaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 41.)

Fredman (2015) mainitsee, että uusi säännös on tarpeellinen, sillä se selkeyttää ja korostaa entisestään kirjanpitoaineiston dokumentaation vaatimuksia ja tavoitteita. Vaikka tälläkin hetkellä yrityksiä velvoitetaan dokumentoimaan kirjanpitoaineistonsa sisältö ja säilytystavat, ei asiaa ole esimerkiksi kaikissa suurissa yrityksissä hoidettu asian mukaisella tavalla. Työ- ja elinkeinoministeriön (2014, 41) raportin perusteluosassa on kerrottu, että pykälällä toteutetaan jatkossa sama vaatimus kuin tähän asti on menetelty tasekirjaan sisällytettyjen luetteloiden ja erittelyjen kanssa. Luettelo kirjanpidoista ja aineistoista on vain kattavampi.

Työryhmän mietinnössä on lisäksi tuotu esille ajatus, jossa ehdotetaan viranomaisten järjestelmien muuttamista niin sanottuun yhden luukun malliin. Kirjanpitovelvollinen voisi toimittaa tarvittavan aineiston sähköisesti yhteen paikkaan. Tuohon järjestelmään olisi pääsy usealla eri taholla, kuten Verohallinnolla, Patentti- ja rekisterihallituksella ja Tilastokeskuksella, ja mahdollisuus käyttää sinne syötettyjä tietoja hyväksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 10–11.)

3.3 Tilinpäätös ja toimintakertomus

Kirjanpitolain kolmas luku käsittelee tilinpäätöstä ja toimintakertomusta sekä niiden sisältöä. Luvussa tiettyjä pykäläiä on kumottu, mutta niiden sisältö voi löytyä hieman muuttuneena luvun jostain toisesta kohdasta. (Rekola-Nieminen 2015b.)

Nykyisessä laissa rahoituslaskelman laatiminen on säädetty julkiselle osakeyhtiölle sekä yksityiselle osakeyhtiölle tai osuuskunnalle, joiden päätyneellä sekä sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt vähintään kaksi seuraavista rajoista: liikevaihto 7,3 miljoonaa euroa, taseen loppusumma 3,65 miljoonaa euroa ja työntekijöitä palveluksessa keskimäärin 50. Nyt lakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että rahoituslaskelman laatimisvelvollisuus olisi ainoastaan suuryrityksillä sekä yleisen edun kannalta merkittävillä yhteisöillä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 192.)

Aikaisemmin toimintakertomuksen on joutunut laatimaan julkiset osakeyhtiöt sekä kirjanpitovelvolliset, joiden kohdalla vähintään kaksi edellisessä kappaleessa lueteltua raja-arvoa ylittyy. Nyt toimintakertomus vaadittaisiin julkisilta osakeyhtiöiltä, yleisen edun kannalta merkittävältä yhteisöiltä sekä sellaisilta osuuskunnilta ja yksityisiltä osakeyhtiöiltä, jotka eivät ole mikro- tai pienyrityksiä. Toimintakertomuksen sisältöä koskevat pykälät ehdotetaan kumottaviksi, mutta vastaavat säännökset on kirjoitettu uusiin pykäliin uudessa kieliasussa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 192; Rekola-Nieminen 2015b.)

Kirjanpitolain kolmannen luvun ilmaisu ”oikeat ja riittävät tiedot” korvataan ilmaisulla ”oikea ja riittävä kuva”. Tämä korostaa entisestään vaatimusta kertoa yrityksestä kaikki tarvittava tieto oikean kuvan antamiseksi. Tarvitessa kirjanpitovelvollisen on ilmoitettava oikean ja riittävän kuvan antamiseksi tarpeelliset seikat liitetiedoissa olennaisuusperiaatetta noudattaen. Mikroyritykset vapautetaan tästä velvoitteesta, sillä niihin sovelletaan tämän opinnäytetyön kappaleessa 2.3 esitettyä suojasatamasäännöstä. (Rekola-Nieminen 2015b.)

Nykyiseen kirjanpitolakiin ei sisälly säännöstä olennaisuusperiaatteesta, vaan se kuuluu ainoastaan suomalaisen kirjanpitokäytännön keskeisiin periaatteisiin. Olennaisuusperiaatteeseen viitataan toistuvasti muun muassa kirjanpitolautakunnan kannanotoissa. Nyt periaate on ehdotettu nostettavaksi lakiin täydentämään oikean ja riittävän kuvan antamista. Seikka on olennainen, jos sen poisjättäminen tai väärin ilmoittaminen vaikuttaisi tilinpäätöstietojen käyttäjän päätöksiin. Olennaisuus koskee tulon ja menon jaksottamista, tase-erien jaksottamista, tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa esitettäviä tietoja sekä konsernitilinpäätöksen laatimista. Olennaisuusperiaate ei kuitenkaan tarkoita, että joitain tapahtumia voitaisiin jättää kirjaamatta kirjanpitoon. Olennaisuuden arvioinnissa on katsottava kokonaisuutta: jokin seikka voi yksittäin olla epäolennainen, mutta tällaisia seikkoja ollessa useita, ovat ne olennaisia. Myös nykyisen kirjanpitoasetuksen puolella ollut netottamiskielto nostetaan nyt lakiin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 9–10, 195; Rekola-Nieminen 2015b.)

Esityksen mukaan mikroluokkaan kuuluva säätiö tai yhdistys voi laatia tilinpäätöksen maksuperusteisena edellyttäen, että se ei ole emoyrityksenä sellaisessa konsernissa, josta tulee laatia tilinpäätös. Maksuperusteinen tilinpäätös vaatii kuitenkin useiden liitetietojen antamista, eikä välttämättä juurikaan vähennä tilinpäätäjän työmäärää. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 196–197, Rekola-Nieminen 2015b.)

Kirjanpitolain kolmannesta luvusta kumotaan poikkeussäännös, joka sallii maatilatalouden harjoittajan tilinpäätöksen tekemisen maksuperusteisena riippumatta sen toiminnan yritysmuodosta. Maatilatalouden harjoittajan ollessa osakeyhtiö, on poikkeus ollut selkeästi uuden direktiivin vastainen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 9.)

Lisäksi kirjanpitolain 3:10 §:n tilinpäätöksen tai toimintakertomuksen julkistamista lyhennettynä koskevaa 3 momenttia on tarkennettu. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 199.)

3.4 Tilinpäätöseriin liittyvät määritelmät

Kirjanpitolain neljännessä luvussa huomattavin muutos lienee ryhmän Satunnaiset tuotot ja kulut jääminen pois tuloslaskelmakaavasta. Tässä ryhmässä tähän asti esitetyt, poikkeukselliset ja satunnaiset erät esitetään jatkossa liiketoiminnan muissa tuotoissa ja liiketoiminnan muissa kuluissa. Tuloslaskelmakaavaan tilinpäätössiirtojen ryhmään on otettu oma rivi konserniavustukselle. Lisäksi luvussa neljä muun muassa liikevaihdon määritelmää on muutettu. Määritelmä on muuten sama, mutta aikaisempi ilmaisu ”kirjanpitovelvollisen varsinaisen toiminnan myyntituotot” on korvattu ilmaisulla ”tuotteiden ja palveluiden myynnistä saadut tuotot”. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 200; Rekola-Nieminen 2015b.)

Hankintamenon osalta termi *muuttuvat menot* on korvattu termillä *välittömät menot* sekä *kiinteä meno* on korvattu termillä *välillinen meno*. Muutosta perustellaan sillä, että uudet termit vastaavat paremmin uutta direktiiviä ja ovat yleiskielenä ymmärrettävämpiä. Hankinnan ja valmistuksen välillisiltä menoilta ei enää edellytetä olennaisuutta, jotta ne voitaisiin lukea

hyödykkeen hankintamenoon. Välillisille menoille vaaditaan kuitenkin kustannuslaskelmaa tai -laskelmia, jotta niiden oikeellisuutta on mahdollista myöhemmin tarkastella. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 200; Rekola-Nieminen 2015b.)

Nykyisen kirjanpitolain mukaan on ollut mahdollista aktivoida pysyvien vastaavien hyödykkeen hankintamenoon olennaiset valmistuksen aikaiset korot. Enää ei kuitenkaan edellytetä olennaisuutta korkojen määrän osalta. Lisäksi sama korkoaktivointi sallitaan myös vaihtuvien vastaavien kohdalla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 200.)

Kirjanpitolain 4:5.4 §:a jäljellä olevan vaihto-omaisuuden hankintamenon määrittämisestä on muutettu paremmin direktiivin sanamuotoa vastaavaksi. Momentti on muuten sama, mutta loppuun on lisätty ilmaisu, joka sallii jäljellä olevan vaihto-omaisuuden hankintamenoa määrittäessä käyttää muuta yleisesti käytössä olevaa hyvää kirjanpitotavan mukaista menettelyä. Tarvittaessa kirjanpitolautakunta voi ottaa kantaa menettelytapoihin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 68; Rekola-Nieminen 2015b.)

Neljänteen lukuun tulee uusi pykälä 8, jonka mukaan yhtiö ei saa merkitä varoikseen omaa osakettaan. Yhtiön itselleen hankkimat omat osakkeet vähentävät vapaata omaa pääomaa. Myös osakeyhtiölakia muutetaan tältä osin direktiivin sanamuotoa vastaavaksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 68.)

3.5 Arvostus- ja jaksotussäännökset

Luvussa viisi on muun muassa päivitetty terminologiaa. *Todennäköinen luovutushinta* vaihdetaan *käyväksi markkinahinnaksi* ja *erityinen varovaisuus* on jatkossa pelkästään *varovaisuus*. Lisäksi tässä luvussa on tilinpäätöskäytäntöjä laajennettu osittain kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin perustuvilla vaihtoehtoilla. (Rekola-Nieminen 2015b.)

Työryhmän mietinnössä ehdotetaan, että pysyviin vastaaviin kuuluvat arvopaperit ja muut vastaavanlaiset rahoitusvarat voitaisiin arvostaa kuten vaihtuviin vastaaviin kuuluvat arvopaperit. Arvonlennus kirjattaisiin siis

heti, kun käypä markkinahinta on tilinpäätöspäivänä hankintamenoa alempi. Kun saamiset, pysyvät vastaavat tai vaihtuvat vastaavat arvostetaan hankintamenoa alempaan arvoon, erotus tulee merkitä tuloslaskelman rahoituskuluksi. Olennaisuutta ja pysyvyyttä ei siis vaadittaisi arvopapereiden ja muiden rahoitusvarojen arvonalennukselle. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 202; Rekola-Nieminen 2015b.)

Suurempien kirjanpitovelvollisten toimintaa helpotetaan sallimalla kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltaminen pörssi-arvopapereiden ja muiden rahoitusvälineiden sekä sijoituskiinteistöjen arvostamisessa. Edellä mainitut voidaan siis merkitä käypään arvoonsa noudattaen IAS-asetuksella hyväksyttyjä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. Työryhmän mietinnön mukaan tällainen arvostusmahdollisuus helpottaisi merkittävästi tilinpäätöstyötä sellaisissa konserneissa, joissa tilinpäätös on laadittava kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaan. Tämän myötä rahoitusvälineiden ja sijoituskiinteistöjen kirjanpitokäsittely tytäryhtiöissä olisi yhdenmukainen konsernitilinpäätökseen sovellettavien menettelyjen kanssa. Näin konsernitilinpäätöstä laadittaessa ei tarvittaisi toimia erillistilinpäätösten muuttamiseksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 15.)

Voimassaoleva ministeriö-päätös rahoitusvälineiden merkitsemisestä käypään arvoon kumottaisiin ja säädökset kirjoitettaisiin suoraan lakiin. Lisäksi tähän liittyen kirjanpitoasetusta täydennetään listalla, joka erittelee liitetietovaatimukset käypään arvoon merkitsemisestä. Jatkossa mikroyrityssäännöksiä noudattava kirjanpitovelvollinen ei voi arvostaa rahoitusvälineitä käypään arvoon. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 203; Rekola-Nieminen 2015b.)

Myös säännöksiä rahoitusleasingsopimusten kirjaamisesta taseeseen on muutettu niin, että vaihtoehtona on käyttää kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. Aikaisemmin rahoitusleasingsopimuksin hankittua omaisuutta oli mahdollista aktivoida konsernitaseeseen. Vuokralleantaja käsitteli hyödykettä niin kuin se olisi myyty ja vastaavasti vuokralleottaja käsitteli hyödykkeen niin kuin se olisi ostettu. Tämä mahdollisuus poistettiin vuoden 2004 kirjanpitolain uudistuksessa, mutta nyt se otetaan uudelleen käyttöön. Jat-

kossa mahdollisuutta ei ole rajoitettu ainoastaan konsernitilinpäätökseen, vaan myös yksittäistilinpäätöksen laatija voi käyttää tätä hyväksi. Merkitsemisessä ja esittämisessä sovelletaan IAS-asetuksella hyväksyttyjä tilinpäätösstandardeja. Jos kirjanpitovelvollinen ottaa edellä esitetyn merkitsemistavan käyttöönsä, tulee sitä soveltaa kaikkiin vastaavanlaisiin sopimuksiin. Siirtymäsäännöksen mukaan kesken olevat sopimukset voidaan käsitellä kuten tähänkin asti ja uusia sopimuksia uudella tavalla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 205; Rekola-Nieminen 2015b.)

Ministeriöasetus kehittämismenojen aktivoinnista tullaan kumoamaan ja säädökset nostetaan lakiin. Aktivoidut kehittämismenot tulevat rajoittamaan varojen jakoa osakeyhtiöissä ja osuuskunnissa sekä sellaisissa henkilöyhtiöissä, joiden vastuunalaisina yhtiömiehinä on vain osakeyhtiöitä. Lisäksi, jollei kirjanpitovelvollinen voi luotettavasti arvioida pidempää poistoaikaa, tullaan aktivoitujen kehittämismenojen, liikearvon ja muiden pitkävaikutteisten menojen maksimipoistoaikaa alentamaan 20 vuodesta 10 vuoteen. Kesken olevat poistokohteet voidaan poistaa loppuun käytössä olleen poistosuunnitelman mukaisesti ennen uuden lain voimaantuloa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 206; Rekola-Nieminen 2015b.)

Säädöstä muista kuin suunnitelman ylittävistä poistoista on muutettu siten, että kirjanpitovelvollinen saa kirjata suunnitelman ylittäviä poistoja verotusperusteisesta syystä. Aikaisemmin laissa oli säädetty, että tähän tulee olla erityinen syy. Uudistuksen myötä yhdistykset ja säätiöt eivät voisi tehdä muita kuin suunnitelman mukaisia poistoja. *Vapaaehtoista varausta* kutsutaan jatkossa *verotusperusteiseksi varaukseksi* ja pakollisten varausten kriteerejä tarkennetaan. Myös arvонkorotuksia ja arvonalennuksia sekä niiden oikaisuja koskevien pykälien kirjoitusasu on muutettu. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 207.)

Kulukirjauksen oikaisu tehdään kuten aikaisemminkin, mutta kyseistä asiaa käsittelevään pykälään on lisätty, ettei oikaisua kuitekaan tehdä liikearvoon. Lisäksi viidennessä luvussa pykälä omaan käyttöön otosta kumotaan tarpeettomana. Perusperiaatteena on, että omaan käyttöön otettu hyödyke kirjataan poistamattoman hankintamenon määräisenä tai sitä

alempaan todennäköiseen luovutushintaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 91, 208; Rekola-Nieminen 2015b.)

3.6 Muutokset kirjanpitoasetuksessa

Määrällisesti suurin osa muutoksista kirjanpitoasetuksessa on rakenteellisia. Useita kohtia on ehdotettu kumottavaksi, mutta ne on usein siirretty johonkin asetuksen toiseen kohtaan tai suoraan kirjanpitolakiin. Esimerkiksi kirjanpitolakiin nostettu netottamiskielto kumotaan kirjanpitoasetuksesta. Myös joitakin kirjanpitoasetuksen kohtia on täsmennetty ymmärrettävyyden lisäämiseksi, mutta säännösten varsinaiset vaatimukset eivät välttämättä muutu. Asetuksessa on useaan kohtaan lisätty täsmennys olennaisuuden periaatteesta oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Koska pien- ja mikroyrityksiä koskevat säännökset eriytetään kirjanpitoasetuksesta omaksi asetukseksi, kaikki pienyrityshelpotuksia koskevat säännökset on kumottu kirjanpitoasetuksesta. Näistä esimerkkinä on lyhennettyä tuloslaskelmaa koskevan pykälän kumoaminen kokonaisuudessaan. Myös ammatinharjoittajan tuloslaskelmaa koskeva pykälä on kumottu kokonaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 228–244.)

Tuloslaskelmaan ehdotetetaan kaavamuutosta, joka poistaisi satunnaiset erät kaikista annetuista tuloslaskelman kaavoista. Satunnaiset erät esitetään jatkossa muissa tuotoissa ja kuluissa ja konserniavustus siirretään tilinpäätössiirtojen alle. Lisäksi *vapaaehtoisten varausten muutos* on jatkossa termi *verotusperusteisten varausten muutos*. Satunnaisten erien kumoutuessa myös kirjanpitoasetuksen kaikki kohdat, joissa on viittaus satunnaisiin eriin, kumotaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 245–251.)

Kirjanpitoasetukseen tulee muutos, jonka mukaan aatteellinen yhteisö ja säätiö saa esittää tuloslaskelman myös kululajikohtaisena tai toimintokohtaisena. Tällöin liitetietona tulee esittää tuotot ja kulut, jotka kohdistuvat varsinaiseen toimintaan, varainhankintaan, sijoitus- ja rahoitustoimintaan sekä yleisavustuksiin. Jos aatteellisen yhteisön tai säätiön toiminta perustuu pääasiassa kiinteistön hallintaan, se saa laatia tuloslaskelmansa myös vaihtoehtoisesti kiinteistön tuloslaskelmakaavalla. Tässä tapauksessa on

myös esitettävä edellä mainitut liitetiedot. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 249–250.)

Myös taseeseen tulee kaavamuutos, jossa käyvän arvon rahasto siirretään nykyiseltä paikaltaan muihin rahastoihin esitettäväksi *yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaisten rahastojen* jälkeen. Lisäksi muissa rahastoissa esitettäviä rahastoja on tarkennettu lisäämällä nimike *sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto*. Kaavamuutos on havainnollistettu taulukossa 2. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 141, 252.)

Taulukko 2. Taseen osa ennen kaavamuutosta ja muutoksen jälkeen.

Ennen	Kaavamuutoksen jälkeen
IV Käyvän arvon rahasto	IV Muut rahastot
V Muut rahastot	1. Sijoitetun vapaan pääoman rahasto
1. Vararahasto	2. Vararahasto
2. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot	3. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
3. Muut rahastot	4. Käyvän arvon rahasto
	5. Muut rahastot

Taseessa tulee myös nimikkeitä koskevia muutoksia. *Vapaaehtoiset varaukset* muutetaan *verotusperäisiksi varauksiksi* ja *eläkelainat* ovat vastaisuudessa *takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta*. Lisäksi tasetta koskevaan pykälään on lisätty velvoite aatteelliselle yhteisölle ja säätiölle esittää erinäisiä liitetietoja sidotusta rahastosta, elleivät tiedot käy ilmi tuloslaskelmasta tai taseesta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 253.)

Kirjanpitoasetuksen 2 luvun 3 §:n 1 momentin kohta 6, joka koskee eritteilyä tuloslaskelman yhdistellyistä eristä, on kumottu. Sen sisältö on siirretty kirjanpitoasetuksen pykälään, joka käsittelee tilinpäätöksen esittämistapaa koskevia liitetietoja eli 2 §:n 1 momentin kohdaksi 5a. Kohtaan 5a sisältyy myös muiden kumottujen kirjanpitoasetuksen kohtien vaatimuksia ja näin ollen kohdan 5a vaatimukset eivät ole uusia. Kohdan 5a mukaan liitetietona on siis esitettävä bruttomäärät tuloslaskelmassa tai taseessa yhdistellyistä eristä, jos tieto on olennainen. Tätä kohtaa on täydennetty kohdalla

5b, jonka mukaan liitetietona on esitettävä tiedot tuloslaskelmasta ja taseessa yhdistellyistä eristä, jos tieto on olennainen. 5b ei siis vaadi esitetävän bruttomääriä, vaan riittää, että kerrotaan, mitkä erät on yhdistelty keskenään. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 144, 256.)

Kirjanpitoasetuksen toiseen lukuun on lisätty uusi pykälä 2a, joka koskee tilinpäätöksen laatimisperiaatteita. Sen ensimmäinen momentti on siirretty samansisältöisenä pykälästä 2. Se vaatii esitetävän liitetietona tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jakotusperiaatteet ja -menetelmät. Ensimmäistä momenttia täydentämään on lisätty toinen momentti, joka taasen on kokonaan uusi. Se sisältää listauksen, milloin edellä mainittuja tietoja ei ole tarpeen antaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 145, 257.)

Uuden kirjanpitoasetuksen 2 luvun 2a §:n 2 momentin mukaan edellä lueteltuja tietoja ei ole tarpeen antaa vaihto-omaisuudesta, jos hyödykkeet käytetään siinä järjestyksessä kuin ne on ostettu. Tietoja ei ole myöskään tarpeen antaa taseeseen aktivoitusta aineettomasta oikeudesta, jos sen hankintamenon kirjaamisessa kuluiksi noudatetaan samaa periaatetta kuin verotuksessa. Kehittämismenoista, liikearvosta ja muista pitkävaikutteisista menoista ei myöskään tarvitse antaa edellisessä kappaleessa lueteltuja tietoja, jos niitä ei ole aktivoitu. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 145, 257.)

Kirjanpitolaissa on sallittu, että pitkän valmistusajan vaativasta suoritteesta syntyvä tulo saadaan kirjata tuotoksi myös valmistusasteen perusteella suoriteperusteen sijaan. Jos kuitenkin tulo on kirjattu suoriteperusteen mukaisesti, eikä valmistusasteen perusteella, tietoja arvostusperiaatteista ja -menetelmistä sekä jakotusperiaatteista ja -menetelmistä ei tarvitse antaa kyseisestä suoritteesta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 145, 257.)

Tiedot rahoitusvälineiden sekä sijoituskiinteistöjen arvostusperiaatteista ja -menetelmistä sekä jakotusperiaatteista ja -menetelmistä on annettava liitetietona, jos hyödynnetään optiota merkitä rahoitusvälineet niiden käypään arvoonsa. Viimeisenä kohtana listalla on määritelty, ettei selvitystä

tarvitse antaa perusteesta, jonka mukaista kurssia on käytetty, kun ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat sekä muut sitoumukset on muutettu Suomen rahaksi, jos on käytetty tilinpäätöspäivän kurssia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 258.)

Tuloslaskelmaa koskeviin liitetietoihin on ehdotettu myös muutamia muutoksia. Tällä hetkellä voimassa olevassa kirjanpitoasetuksessa vaaditaan suuryritysten, yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen sekä keskikoaisyriyten esittävän liikevaihdon jakautuminen toimialoittain ja maantieteellisten markkina-alueiden mukaisesti. Nyt vaatimus on ulotettu vain suuryrityksille ja yleisen edun kannalta merkittäville yhteisöille. Lisäksi kohdalla on täsmennetty, ettei erittelyä tarvitse tehdä, jos toimialat eivät eroa merkittävästi toisistaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 146, 258.)

Satunnaisten erien nimikkeen poistuessa tuloslaskelmasta, tätä koskeva liitetietovaatimus on muutettu niin, että liitetietona on esitettävä tieto poikkeuksellisten tuotto- ja kuluerien määrästä ja sisällöstä, jos erät eivät ole epäolennaisia. Lisäksi tuloslaskelman liitetietovaatimukseen on lisätty uusi kohta. Kirjanpitolaissa säädetään, että arvostettaessa saamiset, vaihtuvat vastaavat tai pysyvät vastaavat hankintamenoa alempaan arvoon, tulee erotus merkitä tuloslaskelmaan rahoituskuluksi. Uusi liitetietovaatimus vaatii, että jos edellä mainittuja arvontarkistuksia ei ole merkitty tuloslaskelmaan rahoituskuluksi, tulee ne esittää liitetiedoissa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 258.)

Taseen vastaavia koskevista liitetietovaatimuksista kumotaan kohta, joka vaatii tase-eräkohtaisen tiedon hyödykkeiden jälleenhankintahintojen ja aktivoitujen hankintamenojen erotuksesta, jos se on olennainen. Vastavaa säännöstä ei ole uudessa direktiivissä. Samasta syystä kumotaan myös kohta, joka vaatii tase-eräkohtaisen tiedon jälleenhankintahintojen ja aktivoitujen hankintamenojen erotuksesta niiden arvopapereiden kohdalla, jotka kuuluvat muihin tase-eriin kuin vaihto-omaisuuteen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 148, 259.)

Taseen vastattavia koskevia liitetietovaatimuksia täydennetään kohdalla, joka vaatii osakeyhtiöiden ja osuuskuntien esittävän liitetietona laskelman jakokelpoisen vapaan oman pääoman määrästä, jossa on otettu vähenyseränä huomioon aktivoitujen kehittämismenojen määrä. Sama asia on esitetty jo kirjanpitolautakunnan yleisohjeessa tuloslaskelman ja taseen esittämisestä ja nyt vaatimuksesta tehdään lain tasoinen. Lisäksi tätä kohdtaa täydennetään säännöksellä, joka velvoittaa erittelemään edellä mainitusta jakokelpoisesta vapaasta omasta pääomasta sen osuuden, johon pääomalainojen haltijat ovat oikeutettuja. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 150, 261; Kerbs 2015, Kirjanpitolautakunta 2006, 8.)

Taseen vastattavia koskevia liitetietovaatimuksia on lisäksi täsmennetty siten, että se entistä selkeämmin velvoittaa kirjanpitovelvollista erittelemään kaikki sen liikkeeseen laskemat rahoitusvälineet, jotka oikeuttavat osakkeeseen tai muuhun osuuteen sen omasta pääomasta. Lisäksi tästä kohdasta uudeksi kohdaksi on eriytetty säännös puhtaista joukkovelkakirjalainoista. Enää ei tämän mukaan edellytettäisi lainakohtaista erittelyä, vaan liitetietona tulee ilmoittaa vain liikkeeseen laskettujen joukkovelkakirjalainojen yhteenlaskettu nimellisarvo sekä niiden painotettu keskimääräinen takaisinmaksuaika ja korkokanta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 150.)

Uutena kirjanpitoasetukseen tulee liitetiedot käypään arvoon merkitsemissä. Luvun 2 pykälä 5a on siis lista niistä asioista, jotka tulee ilmoittaa liitetietona, jos rahoitusinstrumentteja tai muita omaisuususeriä kuin rahoitusinstrumentteja arvostetaan käypään arvoon. Liitetietona on siis esitettävä muun muassa merkittävät olettamukset, joihin arvostusmallit ja -tekniikat perustuvat sekä kustakin rahoitusväline- tai muusta omaisuuslajista yhteenlaskettu käypä arvo ja näiden arvonmuutoksesta tuloslaskelmaan ja käyvän arvon rahastoon merkitty määrä. Lisäksi liitetietona on esitettävä kustakin johdannaissopimuslajista tieto niiden käytön laajuudesta ja tällaisen lajin luonne ja ehdot, jotka saattavat vaikuttaa tuleviin rahavirtoihin. Viimeisenä kohtana listassa on velvoite esittää liitetietona käyvän arvon rahaston muutokset tilikauden aikana. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 151, 262.)

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevan luvun kohtia on pääosin vain täsmennetty, jotta ne antavat selkeämpää kuvaa siitä, mitä vastuita ja vakuuksia kyseiset kohdat nimenomaisesti koskevat. Muutoksilla on siis vaikutusta ymmärrettävyyden kannalta, eikä niinkään sisällöllisesti. Kuitenkin kohta leasingvuokrasopimuksien liitetietovaatimuksista on muutettu muotoon *kirjanpitovelvollisen vuokravastuut*. Näin ollen määritelmä on entistä muotoa laajempi. Jos vastuusitoumusta tai muuta vastuuta ei ole merkitty taseeseen, on liitetietona esitettävä leasingvastuiden lisäksi myös muut vuokravastuut, jotka voivat olla merkittäviä esimerkiksi toimitilojen hallinnassa. Lisäksi vastuita koskevia liitetietovaatimuksia on täydennetty kohdalla *muut kirjanpitovelvollisen vastuut*, jonka tarkoituksena on täsmentää, ettei vastuulta edellytetä kirjallisen sitoumuksen muotoa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 154, 264.)

Nykyinen kirjanpitoasetus vaatii liitetietona esitettävän henkilöstön keskimääräisen lukumäärän ryhmittäin esiteltynä. Nyt velvoite muutettaisiin niin, että liitetietona tulee ilmoittaa vain henkilöstön keskimääräinen lukumäärä, eikä enää olisi tarpeen antaa tietoa esimerkiksi henkilömäärien jakautumisesta sukupuolen mukaan. Liitetietona ei jatkossa tarvitsisi myöskään esittää toimitusjohtajan sijaisesta aikaisemmin vaadittuja tietoja. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 265.)

3.7 Pien- ja mikroyritysten tilinpäätös

Uuden direktiivin sallimat poikkeukset koskien pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksiä otetaan käyttöön mahdollisimman laajasti. Pien- ja mikroyrityksiä koskevat säännökset tilinpäätöksen sisällöstä erotetaan omaksi asetukseksi, mikä lisää tilinpäätösvaatimusten ymmärrettävyyttä. Tätä asetusta voidaan pitää ikään kuin tarkistuslistana, joka kokoaa yhteen kaikki ne asiat, joista on annettava tieto pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksissä. Erillinen asetus kuvaa myös direktiivin vaatimuksia siitä, ettei jäsenvaltio saa asettaa muuta, kuin direktiivin sallimia velvoitteita pien- ja mikroyrityksille. Muutoksen myötä nykyistä kirjanpitoasetusta soveltavat kaikki muut

kuin pien- ja mikroyritykset. (Kaisanlahti 2014, 24; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 7.)

Kuten aikaisemmin mainittu, pienyrityksen määrittäviä kokorajoja on korotettu direktiivissä säädettyjen enimmäismäärien mukaisiksi. Lisäksi hyödynnetään mahdollisuutta antaa erityishelpotuksia mikroyrityksille. Tämän johdosta lain yleissäännös lisätietojen antamisesta oikean ja riittävän kuvan antamiseksi ei tule sovellettavaksi mikroyrityksissä. Mikroyrityksen tilinpäätösten katsotaan siis antavan oikean ja riittävän kuvan, kun se on laadittu mikroyrityshelpotusten mukaisesti. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 8.)

Pien- ja mikroyritysten tilinpäätösasetuksen yleisissä säännöksissä veloitetaan, että tilinpäätöksen päiväämisen ja allekirjoituksen yhteydessä on mainittava selkeyden vuoksi, että tilinpäätös on laadittu kyseisen asetuksen mukaisesti, ellei tietoa ole muualla tilinpäätöksessä tai liitetiedoissa. Lisäksi samassa momentissa on erikseen maininta, että pienyrityksen ollessa osakeyhtiö tai osuuskunta, on sen ilmoitettava oman pääoman muutokset sekä hallituksen ehdotus jakokelpoisen vapaan oman pääoman käytöstä. Kirjanpitolaissa pien- ja mikroyritykset on vapautettu toimintakeromuksen laatimisesta ja sama asia on sisällytetty myös pien- ja mikroyritysten tilinpäätösasetuksen yleisiin säännöksiin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 228.)

Tuloslaskelman ja taseen lyhentäminen on edelleen sallittu samalla tavalla kuin aikaisemmin, mutta siitä säädetään lakiuudistuksen jälkeen pien- ja mikroyritysten tilinpäätöstä koskevassa asetuksessa kirjanpitoasetuksen sijaan. Nyt pienyrityksen määrittävät raja-arvot ovat korkeammat kuin aikaisemmin ja näin ollen asetus koskee suurempaa joukkoa kirjanpitovelvollisia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 229–230, 246–254.)

Nykyisessä kirjanpitoasetuksessa rajat tuloslaskelman lyhentämiselle ovat olleet liikevaihto 400 000 €, taseen loppusumma 1 700 000 € ja henkilöstöä keskimäärin tilikauden aikana 25. Näistä yhden on sallittu ylittävän päättyneellä sekä sitä edeltävällä tilikaudella. Taseen lyhentäminen on

nykyisessä kirjanpitoasetuksessa sallittu, jos liikevaihto on 7 300 000 euroa, taseen loppusumma on 3 650 000 euroa ja palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä ja näistä enintään yksi on ylittynyt päättyneellä sekä edellisellä tilikaudella. Uudistuksen jälkeen raja-arvot ovat sekä taseen että tuloslaskelman lyhentämiselle liikevaihto 12 000 000 euroa, taseen loppusumma 6 000 000 euroa ja tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 229–230, 246–254)

Pienyritys saa siis esittää kululajikohtaisessa tuloslaskelmassa kaavassa (LIITE 1) esitetyt kohdat 1–5 yhdistettynä bruttotulos -nimiseksi eräksi sekä toimintokohtaisessa tuloslaskelmassa (LIITE 2) esitetyt kohdat 1–3 ja 6 yhdistettynä bruttotulos -nimiseksi eräksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 229.) Taulukossa 3 on esitetty pienyrityksen kululajikohtainen tuloslaskelma ja lyhennetty kululajikohtainen tuloslaskelma ennen liikevoittoa tai -tappiota. Liikevoiton jälkeen tulevat erät ovat samat sekä lyhennetyssä että täysimittaisessa tuloslaskelmassa. Vasemmassa sarakkeessa lihavoitulla tekstillä esitetyt erät voidaan yhdistää oikeassa sarakkeessa lihavoitulla tekstillä esitetyn bruttotulokseksi.

Taulukko 3. Pienyrityksen kululajikohtainen tuloslaskelma.

Kululajikohtainen tuloslaskelma	Lyhennetty kululajikohtainen tuloslaskelma
LIKEVAIHTO	BRUTTOTULOS
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos	Henkilöstökulut
Valmistus omaan käyttöön	Palkat ja palkkiot
Liiketoiminnan muut tuotot	Henkilösivukulut
Materiaalit ja palvelut	Eläkekulut
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	Muut henkilösivukulut
Ostot tilikauden aikana	Poistot ja arvonalentumiset
Varastojen muutos	Suunnitelman mukaiset poistot
Henkilöstökulut	Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä
Palkat ja palkkiot	Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset
Henkilösivukulut	Liiketoiminnan muut kulut
Eläkekulut	LIKEVOITTO (-TAPPIO)
Muut henkilösivukulut	
Poistot ja arvonalentumiset	
Suunnitelman mukaiset poistot	
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	
Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset	
Liiketoiminnan muut kulut	
LIKEVOITTO (-TAPPIO)	

Pienyrityksen lyhennetyn taseen vastaavaa-puoli saadaan laatia siten, että pysyvissä vastaavissa esitetään erikseen aineettomat hyödykkeet, aineelliset hyödykkeet ja sijoitukset sekä vaihtuvissa vastaavissa esitetään erikseen vaihto-omaisuus, saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Vastattavaa-puoli saadaan taasen lyhentää siten, että omassa pääomassa esitetään erikseen osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma, ylikurssirahasto, arvonkorotusrahasto, muut rahastot yhteensä, edellisten tilikausien voitto tai tappio ja tilikauden voitto tai tappio sekä pääomalaina. Lisäksi vastattavaa-puolella tulee esittää erikseen tilinpäätössiirtojen kertymä, pakollisten varausten yhteismäärä ja vieras pääoma. Saamisista tulee esittää erikseen pitkäaikaisten saamisten määrä ja vieraasta pääomasta pitkäaikaisten velkojen määrä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 230.) Näin ollen pienyrityksen lyhennetty tase olisi taulukossa 4 esitetyn kaltainen.

Taulukko 4. Pienyrityksen lyhennetty tase Kerbs (2015) mukaan.

VASTAAVAA	VASTATTAVAA
Pysyvät vastaavat Aineettomat hyödykkeet Aineelliset hyödykkeet Sijoitukset Vaihtuvat vastaavat Vaihto-omaisuus Saamiset, erikseen pitkäaikaiset Rahoitusarvopaperit Rahat ja pankkisaamiset	Oma pääoma Osake-, osuus tai muu vastaava pääoma Ylikurssirahasto Arvonkorotusrahasto Muut rahastot yhteensä Edellisten tilikausien voitto (tappio) Tilikauden voitto (tappio) Pääomalaina Tilinpäätössiirtojen kertymä Pakolliset varaukset Vieras pääoma Pitkäaikaiset velat Lyhytaikainen vieras pääoma

Kiinteistökaava ja siihen liittyvät säännökset ovat samanlaiset pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöstä koskevassa asetuksessa kuin kirjanpitoasetuksessa. Myös aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelmakaava pienyri-

tyksessä pysyy samankaltaisena kuin kirjanpitoasetuksessa esitetty aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelmakaava. Samoin erien yhdistelmistä ja yksityiskohtaisempaa esittämistä sekä uudelleennimeämistä ja poisjättämistä koskevat säännökset ovat käytännössä samat pien- ja mikroyrityksille kuin muillekin kirjanpitovelvollisille. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 229–231, 239–241.)

Mikroyrityksille sallitaan pienyrityksiä lyhyempi tuloslaskelma ja tase. Sen lisäksi, mitä pienyritysten tuloslaskelman lyhentämisestä säädetään, saa mikroyritys jättää lisäksi esittämättä tuloslaskelmassa kaikki kaavassa (LIITE 1) kirjaimin merkityt alakohdat. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 234–235.) Mikroyrityksen tase olisi lyhennettynä taulukossa 5 esitetyn kaltainen.

Taulukko 5. Mikroyrityksen lyhennetty tase Kerbs (2015) mukaan.

VASTAAVAA	VASTATTAVAA
Pysyvät vastaavat	Oma pääoma
Aineettomat hyödykkeet	eriteltävä erät, jotka on säädetty
Muut pysyvät vastaavat	omaan pääomaan kuuluviksi
	mikroyritystä koskevassa laissa
Vaihtuvat vastaavat	Edellisten tilikausien voitto (tappio)
	Tilikauden voitto (tappio)
	Pääomalaina
	Tilinpäätössiirtojen kertymä
	Pakolliset varaukset
	Vieras pääoma
	Pitkäaikaiset velat
	Lyhytaikainen vieras pääoma

Lisäksi pien- ja mikroyritysten tilinpäätöstä koskevassa asetuksessa on listattuna ne asiat, jotka kyseisten kirjanpitovelvollisten tulee esittää tilinpäätöksen liitetietoina. Pienyrityksen liitetietoina tulee esittää seuraavat asiat:

- tilinpäätöksen laatimisperiaatteet siltä osin kuin ne ovat pienyritykselle valinnaisia,
- poikkeukselliset erät, jolleivät ne ole epäolennaisia,
- tiedot tilikauden jälkeisistä olennaisista tapahtumista, jos ne eivät ilmene tilinpäätöksestä ja arvio tapahtumien taloudellisesta merkityksestä,
- arvonorotusrahaston muutokset ja muutoksiin liittyvät verovaikutukset sekä kohteiden kirjanpitoarvo ennen arvonorotusta,
- tiedot käypään arvoon merkitsemisestä,
- pitkäaikaiset lainat,
- annetut vakuudet ja taseen ulkopuoliset sitoumukset ja järjestelyt sekä eläkevastuut,
- tiedot emoyrityksestä,
- lainat toimitusjohtajille ja hallintoelimiin kuuluville henkilöille sekä annetut sitoumukset heidän puolestaan,
- liiketoimet intressitahojen kanssa,
- henkilöstön lukumäärä,
- omien osakkeiden ja osuuksien hankinnat ja luovutukset sekä
- toimintakertomusta vastaavat tiedot, jos nämä ovat tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi.

Edellä listatut asiat tulee esittää myös mikroyrityksen tilinpäätöksen liitetietoina lukuunottamatta tietoja käypään arvoon merkitsemisestä sekä toimintakertomuksen tietoja. Halutessaan mikroyritys voi kuitenkin esittää toimintakertomusta vastaavat tiedot tilinpäätöksen liitetietoina. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 231–234.)

Pien- ja mikroyrityksiä koskevassa asetuksessa on lisäksi vaatimus oikeasta ja riittävästä kuvasta. Sen lisäksi, mitä asetuksessa säädetään pien- ja mikroyritysten liitetiedoista, on muiden kuin mikroyritysten esitettävä liitetietona myös muut seikat oikean ja riittävän kuvan aikaansaamiseksi, jos tämä on olennaista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 228.)

Kuten kirjanpitoasetuksessa, myös pien- ja mikroyritysten erillisasetuksessa on tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin sisällytetty olettamasaännös eli listaus, milloin tietoja noudatetuista arvostusperiaatteista ja -menetelmistä sekä jaksotusperiaatteista ja -menetelmistä ei tule antaa. Tämä tarkoittaa, että kirjanpitovelvollisen tulee siis eritellä liitetietona periaatteet ja menetelmät, jos ne poikkeavat tavanomaisesti noudatetuista. Se, mitä kirjanpitoasetuksessa säädetään liitetietovaatimuksista suuremmille yrityksille koskien edellä mainittuja periaatteita ja menetelmiä, on sisällytetty myös pienyritysten erillisasetukseen. Sen lisäksi erillisasetukseen on lisätty olettamasaännös koskien pysyviä vastaavia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 130, 231.)

Tämä olettamasaännös tarkoittaa, että pien- ja mikroyritysten ei tarvitse esittää liitetietona tilinpäätöstä laadittaessa noudatettuja arvostusperiaatteita ja -menetelmiä sekä jaksotusperiaatteita ja -menetelmiä pysyviin vastaaviin kuuluvista hyödykkeistä, jos

- hankintameno on luettu vain hankinnasta ja valmistuksesta johtuvat muuttuvat menot,
- koneiden, kaluston ja rakennusten suunnitelmapoistot vastaavat verotuksessa hyväksyttyjä enimmäispoistoja,
- arvonorotuksia ei ole tehty,
- saadut avustukset on kirjattu hankintamenon vähennykseksi,
- hankintamenot pienhankinnoista ja -hyödykkeistä, joiden taloudellinen käyttöaika on enintään kolme vuotta, kirjataan kokonaan hankintatilikauden kuluksi sekä
- rahoitusleasingsopimusta ei ole merkitty myydyksi, jos kirjanpitovelvollinen on vuokralleantaja tai ostetuksi, jos kirjanpitovelvollinen on vuokralleottaja.

Pienyrityksiltä ei muutoksen myötä siis vaadittaisi esimerkiksi erittelyä pysyvien vastaavien muutoksista tilikauden aikana. (Työ- ja elinkeinoministeriö 204, 231.)

3.8 Yhteenveto pieniä yrityksiä koskevista muutoksista

Taulukossa 6 on esitetty lopuksi yhteenveto pienen osakeyhtiön kirjanpitoon ja tilinpäätökseen vaikuttavista muutoksista. Taulukossa esitetyt asiat ovat satunnaisessa järjestyksessä eli järjestyksellä ei ole otettu kantaa esimerkiksi yksittäisen muutoksen vaikutukseen ja laajuuteen. Taulukosta on rajattu ulkopuolelle muutokset, jotka koskevat ainoastaan mikroyrityksiä. Terminologian muutokset on esitetty yhtenä käsitteenä, eikä yksittäisten termien muutoksia ole listattu taulukkoon.

Taulukon vasemmassa sarakkeeseen on listattu ne asiat, jotka vaikuttavat pienyrityksen tilikauden aikaiseen kirjanpitoon. Keskimmäiseen ja oikeaan sarakkeeseen on koottu ne muutokset, jotka vaikuttavat yrityksen tilinpäätökseen. Kolme ylintä riviä otsikoiden jälkeen kuvaavat sitä, että ne vaikuttavat sekä kirjanpitoon että tilinpäätökseen.

Taulukko 6. Yhteenveto pieniin yrityksiin vaikuttavista muutoksista.

Tilikauden aikainen kirjanpito	Tilinpäätös	
Ei vaatimusta säilyttää tiedostoja kahdella eri tietovälineellä tai palvelimella Liitetietotositteet uusi tositelaji Terminologian muutokset		
Kahdenkertainen kirjanpito myös laskuperusteella	Tuloslaskelmakaavasta poistuu satunnaiset tuotot ja kulut	Luonnolliset henkilöt vapautetaan laatimasta tilinpäätöstä
Paperisena säilytettyä aineistoa ei mahdollista viedä pois Suomesta	Hankinnan ja valmistuksen välillisiltä menoilta ei edellytetä olennaisuutta	Tuloslaskelman ja taseen lyhentäminen koskee suurempaa kirjanpitovelvollisten joukkoa
Kirjanpitoaineiston muuttaminen tai poistaminen mahdollista aina tilinpäätöksen laatimiseen asti	Aatteellinen yhteisö ja säätiö saa esittää tuloslaskelman myös kululajikohtaisena tai toimintokohtaisena	Yhdistykset ja säätiöt eivät voi tehdä muita kuin suunnitelman mukaisia poistoja
Luonnolliset henkilöt vapautetaan kahdenkertaisen kirjanpidon pitämisestä	Rahoitusleasingsopimusten kirjaaminen taseeseen myydyksi tai ostetuksi	Pienyrityksen määrittäviä kokorajoja on korotettu
Kirjauskausi koko tilikausi niillä yrityksillä, joiden ei tarvitse antaa tilikauden aikaisia viranomaisilmoituksia	Vaihtuvien vastaavien valmistuksen aikaiset korot voidaan aktivoida taseeseen	Pitkävaikutteisten menojen maksimipoisto aika 20 vuodesta 10 vuoteen
Kirjausketjun säilyminen kaikissa olosuhteissa (mm. viranomaisilmoitukset)	Ei edellytetä olennaisuutta pysyvien ja vaihtuvien vastaavien korkojen määrän osalta	Pysyvien vastaavien arvopapereiden arvostus hankintamenon suuruusina tai käypään markkinahintaan
	Tilinpäätökseen luettelo kirjanpidoista ja aineistoista	Liitetiedot käypään arvoon merkitsemisestä
	Omaa osaketta ei merkitä varoiksi	Ei velvoitetta laatia toimintakertomusta
	Taseen kaavamuuotos	Liitetietovaatimukset suppeammat
		Vaatus paperimuotoisesta tasekirjasta poistuu

Säilytysvaatimusten muutos on siis esitetty taulukossa ylhäällä. Muutoksen katsotaan vaikuttavan niin tilikauden aikaiseen kirjanpitoon kuin tilinpäätökseen muun muassa säilytysratkaisuja suunnitellessa. Myös liitetietositelajin käyttöönotto yhtenä tositelajina tulee jonkin verran vaikuttamaan tilikauden aikaiseen kirjanpitoon riippuen tavasta, jolla yritys ottaa tositelajin käyttöön. Selkeimmin se näkyy kuitenkin tilinpäätösvaiheessa. Myös terminologian muutokset koskevat osaltaan tilikauden aikaista kirjanpitoa, mutta tämänkin osalta muutokset näkyvät pääasiassa tilinpäätöksessä.

Merkittävin kaikkia pieniä kirjanpitovelvollisia koskeva lainsäädännön muutos lienee liitetietovaatimusten supistuminen huomattavasti. Tähänkin asti pienyritykset ovat voineet lain mukaan jättää osan vaadituista liitetiedoista esittämättä, mutta nyt liitetietovaatimukset ovat sitäkin suppeammat.

4 HAASTATTELUTUTKIMUS

Tässä luvussa käsitellään työn empiirinen osuus. Ensin luvussa esitellään case-yritys, jonka jälkeen käsitellään haastatteluiden valmistelu ja toteutus sekä haastatteluiden tulokset. Luvun lopuksi esitellään empiirisen osuuden johtopäätökset.

4.1 Yritysesittely

Tämän tutkimuksen case-yritys on osakeyhtiö, joka on keskittynyt elektronikan ja komponenttien maahantuontiin ja tukkukauppaan. Yritys kuuluu konserniin, joka työllistää noin 1400 työntekijää ja on kotimainen perheyri-ty. Case-yrityksen kirjanpito ja tilinpäätös tuotetaan emoyrityksessä.

Vuonna 1974 konserni, johon case-yritys kuuluu, suuntasi mielenkiintoa kasvavaan elektroniikkateollisuuden alaan. Erääseen konserniyritykseen perustettiin erillinen elektroniikkaosasto ja myöhemmin kyseinen osasto sai oman kauppanimensä. Tästä osastosta case-yritys sai alkunsa. Konserni osti vuonna 1995 uuden yrityksen, johon elektroniikkaosasto fuusioitiin vuonna 1999 ja näin case-yritys vaihtui pelkästä elektroniikkaosastosta omaksi yritykseksen. Myöhemmin vuosien varrella case-yritykseen on fuusioitunut eri yrityksiä ja nimi on muutaman kerran vaihtunut. Tällä hetkellä yrityksellä on yksi toimipiste Suomessa.

Vuonna 2014 case-yritys työllisti 12 henkeä ja sen liikevaihto on vuonna 2014 ollut 5,2 miljoonaa euroa sekä taseen loppusumma oli 2,5 miljoonaa euroa. Näin ollen yritys täyttää määritelmän pienestä yrityksestä.

4.2 Haastatteluiden valmistelu ja toteutus

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina asiantuntijahaastatteluina. Haastateltava on case-yrityksen emoyrityksen kirjanpitopäällikkö. Ennen ensimmäistä ja varsinaista haastattelua haastateltava ei ollut vielä perehtynyt yleissilmäystä tarkemmin kirjanpitolainsäädännön muutoksiin. Tarkoituksena oli jo tutkimussuunnitelmaa tehdessä, että työn teoriaosuus toimisi

haastateltavan ja haastattelijan apuvälineenä tutkimuksen aiheeseen orientoitumisessa sekä tietopakettina yritykselle lainsäädännön muutoksista. Sen vuoksi haastateltavalle toimitettiin opinnäytetyön valmis teoriaosuus luettavaksi ennen varsinaista haastattelua. Kun haastateltava oli lukenut kirjanpitolainsäädännön muutoksia koskevan teoriaosuuden, sovitettiin haastattelu.

Ensimmäinen haastattelu toteutettiin 8.10.2015 ja sen kesto oli noin 40 minuuttia. Se äänitettiin ja litteroitiin. Sen lisäksi haastattelua täydennettiin lyhyellä muutaman minuutin haastattelulla 15.10.2015 tarkentavien lisäksymysten esittämiseksi. Tästä lisähaastattelusta tehtiin muistiinpanoja. Tämän jälkeen näiden kahden haastattelun perusteella kirjoitettiin tutkimustulokset ja johtopäätökset, jotka toimitettiin sitten haastateltavalle luettavaksi tutkimustulosten oikeellisuuden varmistamiseksi. Tämän jälkeen tehtiin vielä lyhyt haastattelu 21.10.2015, jossa tuloksia käytiin läpi ja yksityiskohtia tarkennettiin väärinkäsitysten poistamiseksi. Tästäkin haastattelusta tehtiin muistiinpanoja.

Ensimmäinen haastattelu jaettiin teemoihin tämän opinnäytetyön toisen teorialuvun alalukujen mukaan, jotka käsittelevät lainsäädäntöön tulevia muutoksia. Kokonaisuudet koettiin helpommin mielletäväksi, kun selkeä rakenne ja aihealueiden jaottelu tuotiin ensin lainsäädännöstä teoriaan ja sen jälkeen teoriasta haastatteluun. Teemahaastattelun runko on nähtävissä liitteessä 3. Teemat olivat siis seuraavat:

- yleiset säännökset,
- liiketapahtumien kirjaaminen ja kirjanpitoaineisto,
- tilinpäätös ja toimintakertomus,
- tilinpäätöseriin liittyvät määritelmät,
- arvostus- ja jaksotussäännökset,
- muutokset kirjanpitoasetuksessa sekä
- pien- ja mikroyritysten tilinpäätös.

Näiden teemojen avulla haastattelun teemat ja rakenne ovat siis yhteneväiset opinnäytetyön teoriaosuuden kanssa. Haastattelussa sekä haas-

tateltavalla että haastattelijalla oli lisäksi tulostettuna paperille case-yrityksen vuoden 2014 tasekirja ja opinnäytetyön lainsäädännön muutoksia koskeva teoriaosuus. Näitä käytettiin jatkuvasti haastattelun tukena. Tällä varmistettiin, että jokaiseen teemaan liittyvät asiat käydään läpi. Lisäksi opinnäytetyön teoriaosuuden ja yrityksen tasekirjan käyttäminen haastattelun tukena varmisti yksityiskohtaisemman ja havainnollisemman käsittelyn sekä antoi mahdollisuuden tarkistaa mahdollisesti epäselväksi jääneitä asioita. Jokaisen teeman kohdalla oli tarkoitus toistaa laaditun haastattelurungon mukaan samat kysymykset, jotka ovat seuraavat:

- Mitkä aihealueen muutoksista tulevat vaikuttamaan case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?
- Mitä toimenpiteitä case-yrityksessä tulee tehdä muutosten voimaansaattamiseksi?

Haastattelun kysymykset ovat siis lähes yhteneväiset tutkimuksen alakysymyksien kanssa. Käytännössä näitä kysymyksiä ei kuitenkaan toistettu haastattelun aikana, vaan haastattelu eteni haastateltavan ja haastattelijan luontevana keskusteluna ja tarvittaessa haastatteliija esitti tarkentavia kysymyksiä eri seikoista esimerkiksi epäselvyyksien poistamiseksi. Haastattelulomakkeen runko toimi siis lähinnä haastattelijan ja haastateltavan orientoimiseksi haastatteluun sekä selkeytti haastattelun tavoitteita.

4.3 Haastatteluiden tulokset

Haastattelun tulokset käsitellään teemoittain siinä järjestyksessä kuin ne on esitetty opinnäytetyön teoriaosuudessaakin, alkaen yleisistä säännöksistä ja päättyen pien- ja mikroyrityksiä koskevaan asetukseen.

Yleiset säännökset

Muutoksilla kirjanpitolain ensimmäisessä luvussa eli yleisissä säännöksissä ei haastateltava nähnyt olevan vaikutusta case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Tällä hetkellä voimassa olevan lain mukaan yritys on jo lukeutunut pieniin yrityksiin, joten esimerkiksi raja-arvojen muutoksilla ei

ole vaikutusta yrityksen kokoluokan määrittelyyn. Haastateltavan mukaan myös jatkossa yritys lukeutuu pieniin yrityksiin.

Muutaman vuoden ajan liikevaihto on tässä yrityksessä pudonnut sen verran, mitään uusia hankintoja ole tehty, eikä lainaakaan ole juurikaan, joten kyllä tämä pienenä yrityksenä pysyy.

Muut muutokset yleisissä säännöksissä koskivat esimerkiksi konsernien kokorajoja sekä luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuutta. Nämä muutokset eivät koske case-yritystä, sillä se on osakeyhtiö, joka ei ole velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöstä.

Liiketapahtumien kirjaaminen ja kirjanpitoaineisto

Muutokset lain toisessa luvussa, joka koskee liiketapahtumien kirjaamista ja kirjanpitoaineistoa, eivät tuo suuria muutoksia tilikauden aikaiseen kirjanpitoon tai tilinpäätökseen, ainakaan tämänhetkisen ehdotuksen mukaan. Muutokset kirjanpitolakiin ja -asetukseen ovat siis vasta ehdotuksia, joten niiden täydellistä muotoa tai varmaa voimaantulopäivää ei vielä tiedetä. Lakia sovelletaan käytännössä täysimääräisenä vasta vuoden 2017 alusta, joten muutokset lakiehdotukseenkin ovat vielä mahdollisia.

Tilikauden aikainen kirjanpito ei tule muuttumaan toistaiseksi ainakaan. Tietenkin sitten, jos tulee joitakin tarkennuksia, sellaisia, joita voi olla, että joudutaan myöhemmin ottamaan käyttöön. Kun tähän soveltuu vasta vuoden 2017 aikana täysimääräisenä.

Uudistettu laki mahdollistaa tekniikan käytön entistä laajamittaisemmin kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä. Haastateltavan mukaan yrityksessä ei kuitenkaan tulla ainakaan toistaiseksi tekemään muutoksia käytännön työhön. Esimerkiksi tietotekniikkaa on jo hyödynnetty yrityksen kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä suhteellisen laajasti ja vaikka laki mahdollistaa sen hyödyntämisen entistä laajemmin, yritys tulee todennäköisesti jatkamaan kuten tähänkin asti.

Yhtenä vaikuttavana muutoksena haastateltavan mukaan ovat säilytysvaatimuksien muutokset. Vaatimus konekielisten tiedostojen säilyttämisestä kahdessa eri paikassa poistuu, joten se tulee vaikuttamaan niin, ettei

yrityksen tarvitse ottaa varmuuskopioita eri raporteista. Tähän asti esimerkiksi yrityksen tositteet ovat monessa eri järjestelmässä, kuten pääkirjat pääkirjanpito-ohjelmassa sekä muuta tositeaineistoa muun muassa pankkiohjelmissa ja toiminnanohjausjärjestelmässä. Eri raporteista on otettu tähän asti varmuuskopiot ja koostettu yrityksen omiin tiedostoihin, mutta tästä lähtien näin ei tarvitse tehdä. Riittää siis, että tiedot löytyvät tarvittaessa näistä järjestelmistä ja eri palvelimilta, joissa ovat alkuperäiset tiedot niin sanotusti konekielisenä.

Kirjausketjun säilymistä kaikissa olosuhteissa korostettiin uudistetussa laissa. Tämä ei kuitenkaan tuo juurikaan muutoksia käytännön työhön, sillä haastateltavan mukaan kirjaukset on järjestetty jo nykylainkin mukaan niin, että kirjausketju on selkeä. Esimerkiksi kirjausketjun säilymisen kirjauksesta viranomaisilmoituksiin ja päinvastoin hän näki olevan lähinnä tarkennusta, eikä niinkään uusi muutos.

Tätä en aivan ymmärrä, mitä tämä tarkoittaa. Kyllähän tähänkin asti luvut viranomaisilmoituksilla ovat tulleet tilinpäätöksestä tai jostakin tilinpäätöksen laskelmasta. Tässä kohtaa audit trail on ollut jo olemassa meidän yhtiöissä.

Uutena asiana kirjausketjuun tulee kuitenkin liitetietotositteet. Liitetietotositteen tämän hetkisen määritelmän haastateltava koki hyvin epäselväksi, joten toistaiseksi on erittäin vaikea ottaa kantaa tällaisten tositteiden käytännön toteutus- ja säilytystapaan.

Liitetietojen laskelmat eivät ole yrityksessä omana tositelajinaan tällä hetkellä, joskin liitetiedoista on olemassa kaikki tarvittavat laskelmat, joihin liitetiedot pohjautuvat. Haastateltavan mukaan tähän tulee pieniä muutoksia, vaikka käytännön työ ei tule lisääntymään.

Tälläkin hetkellä meillä tehdään niin, että jos on liitetieto, siihen on olemassa liitetietoerittelyt tai sitten, jos ei ole liitetietoerittelyä, siihen on tarkentava liite. Tavallaan meillä on tieto jo valmiina, mutta voi olla, että tällä hetkellä tilinpäätöksessä on kohtia, joihin halutaan tarkentava laskelma taakse, joka toki löytyy tämänhetkisestä tilinpäätösmaateriaalista.

Esimerkiksi tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa esitetty kirjanpito-ohjelman muistiotositetoiminnon hyödyntäminen liitetietotositteiden kirjaamisessa koettiin hieman haastavaksi. Asiakirjat ja raportit, jotka ovat yrityksen liitetietojen perustana, on saatu useista eri järjestelmistä ja niitä ei ole mahdollista saada kirjanpito-ohjelmaan muistiotositetoiminnon avulla. Nämä raportit on säilytetty sähköisenä ja selkeyden vuoksi myös paperisena koottuna yhteen paikkaan. Kaikki kirjaukset kirjanpitoon on tähänkin asti tehty tapahtumien perusteella ja käytännössä tilinpäätöksen liitetiedot ovat eri kirjanpitotilien yhteissummia tai erittelyjä. Näiden lisäksi tase-erittelyseuranta on ohjelmistoon koodattu valmiiksi, jonka avulla saadaan erinäisiä tase-erittelyraportteja tarvittaessa.

Muutokset voivat olla liitetietotositteiden osalta siis esimerkiksi sellaisia, että lisätiedot, joihin liitetiedot pohjautuvat, tulee olla nimetty ja yksilöity tarkemmin tai vaativat tarkempia laskelmia. Tasekirjan sivulle, jossa luettelaa tositelajit, tulisi käytännössä yksi uusi rivi lisää, jossa yhtenä tositelajina mainitaan liitetietotositteet. Pääkirjanpito-ohjelmaan tämä ei kuitenkaan toisi muutoksia.

Onhan meillä nytkin laskelmat, mutta niiden pitää olla nimettyjä siellä ehkä selkeämmin.

Muutoin säilytysvaatimuksien muutokset, kuten esimerkiksi ulkomailla säilyttämisen vaatimuksien muutokset, eivät tule vaikuttamaan yrityksen toimintoihin. Tällä hetkellä kaikki materiaali säilytetään Suomessa, eikä niitä ole tarvetta siirtää ulkomaille. Haastattelvan mukaan tämä muutos vaikuttaa todennäköisesti esimerkiksi konserniyrityksiin, joissa emoyritys toimii ulkomailla.

Teoriaosuudessa esitettiin, että vaatimus paperimuotoisesta tasekirjasta poistuisi. Haastattelvan mukaan muutokset tapahtuvat hitaasti, joten vaikka vaatimus paperimuotoisesta tasekirjasta poistuisi, tullaan paperimuotoista tasekirjaa luultavasti vielä näkemään yrityksessä jonkin aikaa.

Se, että tilinpäätöksen kanssa tulee jatkossa säilyttää luettelo kirjanpitokirjoista ja aineistoista ei myöskään tule vaikuttamaan merkittävästi yrityksen

tilinpäätökseen. Luettelo kirjanpitokirjoista ja tositelajeista löytyy yrityksen tasekirjan lopussa, joten ainoana muutoksena loppuun tulisi aikaisemmin mainittu liitetietositelaji.

En sanoisi, että (tulee) teknistä (muutosta). Sillä se, missä näkisin, että tämä tulisi vaikuttamaan on, että tasekirjaan tai siihen koosteeseen tulee yksi uusi lisä. Nytkin meillä on täällä tositelajeista luettelo, niin tähän tulisi yksi lisää.

Lisäksi haastateltava kertoi, että tasekirja muuttuisi näillä näkymin sen verran, että etusivun otsikko ”tasekirja” muutettaisiin esimerkiksi muotoon ”tilinpäätös”. Yrityksen tuloslaskelmia ja taseita ei oteta tasekirjaan suoraan kirjanpito-ohjelmasta, vaan varsinainen tasekirja kootaan Excel-taulukko työkalulla. Käytännössä muutokset lainsäädännössä tasekirjan osalta tarkoittaa siis pieniä muutoksia taulukkopohjaan.

Onko se sitten loppujen lopuksi niin, että nykyisen tasekirja -nimisen kirjan nimeksi tulee tilinpäätös?

Yrityksen tasekirja säilytetään siis paperimuotoisena, jonka lisäksi se on skannattu sähköiseksi pdf-muotoiseksi tiedostoksi. Allekirjoitus tapahtuu perinteisesti paperiversioon. Yrityksen Virossa toimivalla sisaryhtiöllä on käytössään jo sähköinen tasekirja ja luultavasti tätä mallia tultaisiin tulevaisuudessa noudattamaan myös case-yrityksessä. Huomionarvoisena seikkana haastateltava mainitsi, että sähköinen allekirjoitus tulee saada toimivaksi. Hänen mukaansa sähköinen allekirjoittaminen on jo mahdollista, mutta ei kovin yleistä.

Tulee siinä sitten sellaisia teknisiä asioita vastaan, joita pitää hoitaa kuntoon, jotta voidaan varmentaa, että se on oikean henkilön kuittaama.

Paperiversioisella tasekirjalla ei ole ollut enää pitkään aikaan käytännön kannalta hyötyä. Tasekirja on vain säilytetty nidottuna paperimuodossa, sillä laki niin vaatii. Kuitenkin eri viranomaisille tasekirja on toimitettu tähänkin asti sähköisenä. Jatkossa, jos tilinpäätösaineisto säilytetään ainoastaan sähköisenä, tulee se olemaan perinteistä tasekirjaa noudattava kooste, mutta esimerkiksi pdf-muodossa.

Tilinpäätös ja toimintakertomus

Muutokset lain kolmannessa luvussa eivät tuo muutoksia case-yrityksen toimintoihin. Rahoituslaskelman laatimisvelvoitteiden muutokset eivät koske case-yritystä, sillä nykyinenkään laki ei velvoita pienyrityksiä laatimaan rahoituslaskelmaa. Tähän asti laki ei ole myöskään velvoittanut pienyrityksiä laatimaan toimintakertomusta, mutta case-yrityksessä se on silti laadittu. Näin toimitaan siksi, että yrityksessä noudatetaan konserniohjeistusta, joka määrää laatimaan toimintakertomuksen.

Lain kolmannen luvun uudet ilmaisut sekä esimerkiksi olennaisuuden periaatteen korostaminen eivät myöskään aiheuta käytännön muutoksia yrityksessä. Esimerkiksi olennaisuusperiaatetta on noudatettu tähänkin asti yrityksen kirjanpito- ja tilinpäätöskäytänteissä.

Tilinpäätöseriin liittyvät määritelmät

Tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa esitettiin kirjanpitolain neljännen luvun merkittäväksi muutokseksi satunnaisten tuottojen ja kulujen jääminen pois tuloslaskelmakaavasta. Tämä ei kuitenkaan aiheuta suuria muutoksia case-yrityksen tilinpäätöksessä. Tähän asti yrityksessä on ollut hyvin vähän satunnaisia tuottoja tai kuluja, jos ollenkaan, ja ne on jo kirjattu muihin tuottoihin ja kuluihin. Yrityksessä ei ole ollut esimerkiksi konserniavustuksia tai muita tällaisia konserniyhtiöiden välisiä eriä.

Tulevaisuudessa tällaiset erät kirjataan muihin tuottoihin ja kuluihin, jonne meillä ne ovat hyvin pitkälti kirjattukin, koska konsernitukia ja -avustuksia ei ole käytetty.

Käytännössä taulukkopohjasta, jolla yrityksen tasekirja kootaan, poistettaisiin siis satunnaisten tuottojen ja kulujen piilotettuna ollut rivi ja korjataan taulukon kaava, jotta se laskee summat oikein.

Esimerkiksi hankintamenon muuttuvien ja kiinteiden menojen termimuutokset eivät vaikuta case-yrityksen tilinpäätökseen, sillä tällaisia termejä ei siellä ilmene. Haastateltavan mukaan tällaisia eriä on esimerkiksi konsernitalinpäätöksessä. Case-yrityksen tilinpäätökseen ei myöskään vaikuta se,

ettei hankinnan ja valmistuksen välillisiltä menoilta enää edellytetä olennaisuutta, jotta ne voitaisiin lukea hyödykkeen hankintamenoon.

Muutokset pysyvien- ja vaihtuvien vastaavien valmistuksen aikaisten korkojen aktivoinnissa hyödykkeiden hankintamenoon ei myöskään vaikuta case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Yrityksessä on hyvin vähän esimerkiksi investointeja ja tehdyt hankinnat on tehty käytössä olevan konsernitilin kautta. Tätä kautta tulee taas konsernitilin korkomeno, joka on kirjattu suoraan tuloslaskelmaan, eikä aktivoitu taseeseen. Haastateltava kommentoi korkomenojen aktivointia taseeseen näin:

Ehkä eri asia sitten, jos otettaisiin isompi laina, missä olisi korkolaskelmat valmiina tai korot olisi huomattava osuus. En näe, että on hirveän viisasta lähteä aktivoimaan epäolennaisia kulueriä. Olennaisina korkomenoina voitaisiin pitää esimerkiksi noin 10 prosentin korkoa kokonaishankintamenosta tai tapaus-/yrityskohtaisesti tilikauden tulokseen olennaisesti vaikuttavaa korkomenoerää.

Kirjanpitolain neljännessä luvussa uutena asiana oli pykälä, jonka mukaan yhtiö ei saa merkitä varoikseen omaa osakettaan. Case-yrityksellä ei ole ollut tarvetta merkata omia osakkeita varoikseen, joten tämäkään ei tuo muutoksia tilinpäätökseen.

Arvostus- ja jaksotussäännökset

Arvostus- ja jaksotussäännöksiä osalta ei case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen ole tulossa muutoksia. Yrityksellä ei ole esimerkiksi omistuksessaan arvopapereita tai muita vastaavia rahoitusvaroja. Liikearvo on loppuun poistettu. Kehittämismenoja ei ole aktivoitu, eikä yrityksellä ole rahoitusleasingsopimuksia. Arvostus- ja jaksotussäännöksiä haastateltava kommentoi muun muassa näin:

Käytännössä tämän yhtiön emoyhtiöllä voidaan tehdä (arvopapereiden arvostuksessa) muutos. Mutta tämän kyseisen yhtiön kannalta ei ole mitään.

Arvostus- ja jaksotussäännöksiä muutoksissa saattaa olla vaikutusta siis emoyhtiön tilinpäätökseen muun muassa arvopapereiden arvostamisen osalta, mutta case-yritykseen nämä eivät siis vaikuta.

Muutokset kirjanpitoasetuksessa

Kirjanpitoasetusta noudattavat siis muut kuin pien- ja mikroyritykset. Muutokset kirjanpitoasetuksessa eivät näin ollen tule vaikuttamaan pienyritysten kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Merkittävimmät muutokset, kuten tuloslaskelman kaavamuutokset, on sisällytetty myös pien- ja mikroyrityksiä koskevassa asetukseen. Sen lisäksi esimerkiksi terminologian muutokset, kuten vapaaehtoisten varausten muuttuminen verotusperusteisiksi varauksiksi, on myös sisällytetty pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksen sisältövaatimuksiin. Näiden osalta case-yrityksen tilinpäätökseen tulevat muutokset käsitellään pien- ja mikroyritystä koskevan asetuksen yhteydessä.

Myös kirjanpitoasetuksen liitetietovaatimukset eivät myöskään koske pienyritystä, sillä se noudattaa asetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Laki ei velvoita, mutta ei myöskään estä pienyrityksen esittävän tilinpäätöksessään kaikkia kirjanpitoasetuksessa mainittuja liitetietoja. Liitetietovaatimusten muutoksia case-yrityksen osalta on siis käyty läpi tarkemmin seuraavassa osiossa, jossa tarkastellaan pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksen sisältövaatimuksia.

Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös

Uudistuneen kirjanpitoasetuksen mukaan osakeyhtiöiden ja osuuskuntien tulee esittää liitetietona laskelma jakokelpoisesta vapaan oman pääoman määrästä, josta vähennetään aktivoitujen kehittämismenojen määrä. Pien- ja mikroyrityksiä koskevassa asetuksessa taas vaaditaan vain liitetieto jakokelpoisesta vapaan oman pääoman määrästä, eikä kehittämismenojen huomioimista vähennyseränä vaadittu.

Tämä poikkeus pien- ja mikroyritysten kohdalla ei kuitenkaan vaikuta case-yrityksen tilinpäätökseen, sillä yrityksellä ei ole kehittämismenoja. Jakokelpoisen vapaan oman pääoman määrä sekä hallituksen esitys voittoa koskeviksi toimenpiteiksi on tähän asti esitetty case-yrityksellä toimintakerroksessa. Jos kehittämismenoja aktivoitaisiin taseeseen ja se haluttaisiin esittää liitetiedoissa vähennyseränä vapaasta omasta pääomasta, olisi muutos hyvin pieni ja toteutettaisiin jälleen taulukkotyökalulla.

Meillä on laskettu jakokelpoiset varat jo tänne toimintakertomukseen myös. Jos olisi niitä kehittämismenoja, niin käytännössä sekin olisi hyvin helppo lisätä. Varmaan lisätsiisiin tuonne Exceliin pari riviä ja sinne laitettaisiin laskelma. Samantyyppisiä laskelmia on jouduttu laatimaan joskus, jos oma pääoma on ollut negatiivinen.

Kuten aikaisemmin mainittu, tuloslaskelman kaavamuutos aiheuttaa vain pieniä muutoksia Excel-työkalun taulukkopohjaan, jossa yrityksen virallinen tasekirja koostetaan. Lisäksi esimerkiksi terminologian muutokset, kuten *vapaaehtoisten varausten* muuttuminen *verotusperusteisiksi varauksiksi*, korjataan taulukkopohjaan.

Taseen osalta ei myöskään ole tulossa merkittäviä muutoksia. Tähän asti yrityksen tase on laadittu lyhennettynä ja näin tullaan myös jatkossa toimimaan. Yrityksellä ei ole käyvän arvon rahastoja. Yrityksellä on muita rahastoja, jotka on tähänkin asti eritelty sen mukaan, miten myös uudistunut lainsäädäntö määrää. Yrityksellä ei myöskään ole rahoitusinstrumentteja tai muita omaisuuseriä kuin rahoitusinstrumentteja, joten niidenkään osalta lainsäädännön muutokset eivät tule vaikuttamaan yrityksen tilinpäätökseen.

Taseessa saamiset jaetaan konserniyritysten välisiin ja konsernin ulkopuolisiin saamisiin sekä vieras pääoma konsernin välisiin ja konsernin ulkopuolisiin eriin. Tätä ei ole laissa vaadittu, eikä vaadita jatkossakaan. Nämä erät voitaisiin yhdistää, mutta sitä ei kuitenkaan tehdä.

Yrityksen ei tarvitse itse tehdä ohjelmaan muutoksia tuloslaskelman ja taseen terminologian sekä kaavojen osalta, vaan ohjelmistotalolta tulee uusi versio kirjanpito-ohjelmasta, jossa on otettu muutokset huomioon.

Tuleehan sitten ohjelmistotalolta uudet versiot, missä on kaikki nämä asiat käsitelty. He tekevät oman osansa ja me vain teemme versiovaihdon.

Case-yrityksen tilinpäätöksen liitetietoina (LIITE 4) on esitetty tilinpäätöksen laatimisperiaatteet koskien tilinpäätössiirtoja, tuloveroja, aineettomia ja aineellisia hyödykkeitä, vaihto-omaisuutta sekä konsernitiliä. Lisäksi näiden yhteydessä on maininta, että tilinpäätös on laadittu Suomen tilinpäätö-

tössäännösten mukaisesti. Osa edellä mainituista kohdista, kuten esimerkiksi tilinpäätössäännösten yksilöiminen, saataisiin jättää pois tulevaisuudessa oletettomassäännöksen nojalla. Lain uusi kohta eli listaus siitä, milloin laatimisperiaatteita ei tule antaa, ei kuitenkaan tuo muutoksia case-yrityksen liitetietoihin koskien arvostus- ja jaksotusperiaatteita sekä menetelmiä.

Näkisin näin, että esitetään jatkossakin samat tiedot, koska ne on aika lyhyesti ja ytimekkäästi esitetty muutenkin nämä meidän laatimisperiaatteet.

Haastateltavalle oli uutta se, että pienyritysten lyhennetyssä tuloslaskelmassa tietyt erät on yhdistetty bruttotulokseksi, jolloin siitä ei näe liikevaihtoa. Tietoa ei tarvitse eritellä myöskään liitetiedoissa. Haastateltavan mukaan tämä saattaisi vaikuttaa esimerkiksi rahoituksen saamiseen pankeilta. Kaiken kaikkiaan lyhennetystä tuloslaskelmasta ei nähty olevan helpotusta käytännön työhön, sillä kahdenkertaisessa kirjanpidossa joka tapauksessa tulee olla tilikohtainen kirjanpito, josta saadaan tiedot. Lyhennettyä tuloslaskelmaa ei siis oteta yrityksessä käyttöön.

Pien- ja mikroyrityksen liitetietovaatimukset supistuvat merkittävästi. Liitteessä 4 on listattuna case-yrityksen vuoden 2014 tilinpäätöksessä esitetyt liitetiedot. Näistä liitetiedoista yrityksen tulisi uudistetun lainsäädännön nojalla esittää vain seuraavat asiat:

- tilinpäätöksen laadintaperiaatteet, joista ainakin kohdan ”Yleistä” sekä ”Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet” saa kuitenkin jättää esittämättä,
- kohta 4 vain henkilöstön lukumäärän osalta, saadaan siis jättää esittämättä henkilöstökulut,
- kohta 13 koskien oman pääoman muutoksia, jonka lisäksi toimintakertomuksessa on esitetty hallituksen esitys voittoa koskeviksi toimenpiteiksi,
- kohdat 16 ja 17 koskien vakuuksia ja vastuusitoumuksia sekä
- kohta 18 konserniin kuuluvaa yritystä koskeva liitetieto.

Lisäksi vaatimus sisällyttää pienyrityksen tilinpäätökseen toimintakertomusta vastaavat tiedot, jos ne ovat olennaisia, toteutuvat case-yrityksen laatiessa toimintakertomuksen. Se sisältää muun muassa tiedon olennaisista tapahtumista tilikauden päättymisen jälkeen sekä hallituksen esityksen yhtiön voittoa koskeviksi toimenpiteiksi. Lisäksi toimintakertomuksessa on esitetty olennaiset tapahtumat tilikauden aikana, selvitys tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta, osakkeiden määrästä sekä hallituksesta, toimitusjohtajasta ja tilintarkastajista.

Liitetietojen esittämisessä tulee kuitenkin ottaa huomioon oikea ja riittävä kuva. Näin ollen edellä mainittujen lisäksi yritys voi joutua esittämään muitakin seikkoja liitetiedoissaan, jos ne ovat olennaisia oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Sen lisäksi, mitä kirjanpitolainsäädännössä säädetään pienyritysten liitetiedoista, tulee yrityksen ottaa huomioon myös osakeyhtiölain vaatimukset. Haastateltavan mukaan liitetietoja ei tulla kuitenkaan supistamaan yrityksen tilinpäätöksessä, vaikka se uudistetun lainsäädännön mukaan olisi mahdollista.

Kaiken kaikkiaan haastateltavan mukaan case-yrityksessä ei käytännön työhön ole tulossa suuria muutoksia näillä näkymin, ellei lakia täydennetä vielä ennen kuin se astuu voimaan. Konsernin pienemmissä yrityksissä tehdään jatkossakin asiat kuten konsernin suuremmissa yrityksissä.

4.4 Johtopäätökset

Tässä luvussa käydään läpi haastattelun tuloksista syntyneet johtopäätökset. Ne on koottu taulukkoon 7. Taulukon vasempaan sarakkeeseen on listattu ne muutokset kirjanpitolainsäädännössä, jotka aiheuttavat toimenpiteitä yrityksessä. Oikeaan sarakkeeseen on taasen selvennetty, mitä nämä toimenpiteet käytännössä ovat.

Muutokset voidaan jakaa välttämättömiin ja vapaaehtoiisiin muutoksiin. Taulukon vasemmalle ylös on listattu ne asiat, jotka yrityksen tulee toteuttaa kirjanpidossa ja tilinpäätöksessään eli niin sanotusti pakottavat muu-

tokset. Taulukon alas vasemmalle on listattu lakimuutoksen sallimat helpotukset, jotka yritys voi halutessaan ottaa käyttöön.

Taulukko 7. Johtopäätökset haastatteluiden tuloksista.

Välttämättömät muutokset	Toimenpiteet muutoksen voimaansaattamiseksi
Liitetietotosite uutena tositelajina	<ul style="list-style-type: none"> - Lisätietojen tarkempi nimeäminen ja yksilöiminen sekä mahdollisesti lisälaskelmien laatiminen - Tieto liitetietotositteista tilinpäätökseen, listaukseen kirjanpito kirjoista ja tositelajeista
Satunnaisten tuottojen ja kulujen jääminen pois tuloslaskelmakaavasta	<ul style="list-style-type: none"> - Pieniä korjauksia Excel- taulukkopohjaan
Muut kaavamuutokset sekä terminologian muutokset	<ul style="list-style-type: none"> - Ohjelmistotalo päivittää kirjanpito-ohjelman version, joka otetaan käyttöön - Korjaukset Excel- taulukkopohjaan
Helpotukset, joita hyödynnetään	Toimenpiteet muutoksen voimaansaattamiseksi
Vaatus säilyttää konekielisiä tietoja kahdessa eri paikassa poistuu	<ul style="list-style-type: none"> - Ei tarvitse ottaa varmuuskopioita
Vaatus paperimuotoisesta tasekirjasta poistuu	<ul style="list-style-type: none"> - Tulevaisuudessa sähköisen allekirjoituksen käyttöönotto - Koosteen uudelleennimeäminen - Ei säilytetä enää paperisena

Kuten taulukosta voi havaita, muutokset tulevat olemaan hyvin vähäisiä. Yrityksessä tehdään lähinnä muutoksia taulukkopohjaan, jossa tasekirjan varsinainen versio kootaan. Nämä muutokset ovat pieniä niin sisällöllisesti kuin ajallisestikin. Sen lisäksi, että taulukkopohjaa muokataan, tehdään yrityksessä kirjanpito-ohjelman versiovaihto. Uusi versio sisältää tuloslaskelman ja taseen kaavamuutokset sekä muutokset termeissä.

Liitetietojen perustana olevaa materiaalia luultavasti yksilöidään tarkemmin, eikä muita muutoksia tarvitse tehdä. Lisäksi, jos paperimuotoisesta tasekirjasta joskus luovutaan, otetaan käyttöön sähköinen allekirjoitus. Tasekirjaa vastaavasta koosteesta ei tämän myötä säilytetä enää paperiversiota.

Kaiken kaikkiaan case-yrityksessä hyödynnetään siis hyvin vähän uuden lainsäädännön tuomia helpotuksia. Ainoat helpotukset, joita mahdollisesti hyödynnetään, ovat paperiversioisen tasekirjan poistuminen sekä konekie-

listien tietojen säilytysvaatimuksien muutokset. Kaavamuutokset, liitetietositteiden käyttöönotto ja terminologian muutokset eivät ole vapaaehtoisia, joten näiden osalta käytänteitä on tarkistettava ja muutettava.

Syyt siihen, ettei helpotuksia hyödynnetä case-yrityksessä löytyvät konserniohjeistuksesta sekä siitä, ettei kaikilla muutoksilla koeta olevan käytännön hyötyä. Kun yritykselle on luotu valmiit pohjat esimerkiksi tilinpäätöksen liitetiedoille ja näitä on totuttu käyttämään, ei niiden poisjättämisen katsota tuovan juurikaan helpotusta. Yhtenäinen linja kaikkien konserniyritysten tilinpäätösten kanssa on omiaan helpottamaan hallittavuutta sekä esimerkiksi yhtiöiden vertailtavuutta. Näin ollen yrityksen kirjanpito ja tilinpäätöksen laatiminen hoidetaan tulevaisuudessa pääosin siten kuin se on tähänkin asti tehty.

5 YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten kirjanpitolainsäädännön muutokset tulevat vaikuttamaan pienen yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Tavoitteena oli tutkia, mitkä kirjanpitolainsäädännön muutoksista vaikuttavat case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sekä selvittää, mitä käytännön toimenpiteitä yrityksessä tulee tehdä muutoksien voimaansaattamiseksi. Kaikkiin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset.

Opinnäytetyön teoriaosuus on jaettu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa käsiteltiin kirjanpitolainsäädännön nykytilaa. Siinä käytiin läpi lainsäädännön rakenne ja organisaatio, joka valvoo lainsäädännön noudattamista sekä antaa ohjeita lain soveltamisesta. Lopuksi ensimmäisessä teoriaosassa määritettiin ne asiat, jotka toivat muutostarpeen kirjanpitolainsäädäntöön. Toisessa teoriaosuudessa käsiteltiin kirjanpitolainsäädäntöön tulevat muutokset sen perusteella, mitä työ- ja elinkeinoministeriön asettama työryhmä on esittänyt lain muutoksiksi.

Opinnäytetyön empiirinen osa toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tapaustutkimuksena, jossa aineisto hankittiin puolistrukturoiduilla asiantuntijahaastatteluilla. Tutkimus tehtiin toimeksiantona pienelle osakeyhtiölle.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kirjanpitolainsäädännön muutokset eivät tuo merkittäviä muutoksia case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Asiat, jotka väistämättä vaikuttavat case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen ovat tuloslaskelman kaavamuutos, terminologian muutokset sekä liitetietotositteiden käyttöönotto uutena tositelajina.

Niin kutsutuista helpotuksista aiotaan todennäköisesti hyödyntää vain mahdollisuutta jättää paperimuotoinen tasekirja pois ja säilyttää tasekirjaa vastaava kooste sähköisesti. Tämän lisäksi hyödynnetään helpotusta, joka sallii konekielisten tietojen säilyttämisen vain yhdessä paikassa entisen kahden sijaan.

Tutkimusmenetelmän näkökulmasta validiteetilla tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä selvittää sitä, mitä sillä on tarkoitus selvittää. Tulosten nä-

kökulmasta validiteetti tarkoittaa tutkimuksen pätevyyttä eli oikeuttavatko käytetty aineisto, tutkimusmenetelmät ja saadut tulokset tehdyt johtopäätökset. (Hiltunen 2009, Virtuaali ammattikorkeakoulu 2015.)

Tähän tutkimukseen valittu tutkimusmenetelmä on perusteltu tutkimuksen tavoitteen kannalta. Se soveltuu käytettäväksi valitun tutkimusongelman tutkimiseen. Aineiston hankintaan käytetyt menetelmät myös vastaavat niitä menetelmiä, joita oli tarkoituskin käyttää. Aineisto myös kattaa tutkitavan ilmiön ja kysymyksiin saatiin aiheeseen kuuluvat vastaukset eli tutkimuksessa tutkittiin sitä, mitä oli tarkoituskin tutkia.

Teoriassa ja tutkimusaineistossa esiintyvien käsitteiden välinen suhde on looginen ja yhteneväinen. Tutkija perehtyi kattavasti aiheen teoriaan ja käsitteistöön sekä kohdeyritykseen ja haastateltavaan, mikä lisää tutkimuksen validiteettia. Toisaalta validiteettia heikentää se, että haastateltavan vastaukset pohjautuivat pitkälti tutkijan tekemään teoriakokonaisuuteen aiheesta. Haastateltava ei siis ollut tutustunut siihen materiaaliin, jonka pohjalta tämän opinnäytetyön teoriaosuus on pitkälti koostettu. Vaikka aihetta on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti ja kattavasti teoriaosassa, on jokin seikka voitu esittää niin, että haastateltava on voinut tulkita sen väärin. Toisaalta jokin pieni yksityiskohta on voinut teoriaosuudessa jäädä esittämättä, joka olisikin ollut olennaista ja saattaa näin vääristää haastateltavan vastauksia.

Huolimatta siitä, että opinnäytetyön teoriaosuudessa pyrittiin kuvaamaan kirjanpitolainsäädännön muutokset mahdollisimman tarkasti, tuli haastattelutilanteessa eteen asioita, jotka olivat epäselviä ja näin ollen muutoksen käytännön toteutusta lähes mahdoton kuvata. Tulokset voivat olla näiltä osin siis epätarkkoja.

Validiutta kuitenkin lisää se, että kohderyhmä eli tutkimuksen haastateltava on valittu tutkimuksen tavoitteen kannalta huolellisesti ja perustellusti. Hänelle esitetyt kysymykset olivat ymmärrettäviä sekä yhteneväisiä tutkimusongelman kanssa. Kaikkiin kysymyksiin saatiin vastaukset, jotka liittyvät aiheeseen.

Tutkimuksen johtopäätökset ovat yhteneväisiä aiheesta tehtyihin muihin tutkimuksiin, jotka osoittavat, ettei yleisesti kirjanpitolainsäädännön muutoksilla ole merkittävää vaikutusta pienyritysten kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Saadut tutkimustulokset ja tehdyt päätelmät annettiin haastateltavalle lopuksi luettavaksi ja tarkistettavaksi, jotta voitiin varmistaa tulosten oikeellisuus.

Kvalitatiivisen tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan aineiston käsittelyn ja johtopäätösten luotettavuutta. Luotettavuuden kannalta on tärkeää muun muassa se, että aineisto muokataan sellaiseen muotoon, että se on tutkimuksen tarkastajan saatavilla. Tutkijan päättely tulee olla lukijan arvioitavissa. (Metodix 2015.)

Tutkimuksen luotettavuutta olisi lisännyt esimerkiksi tutkijan huolellisempi haastatteluun valmistautuminen ja harjoittelu sekä esitestaus. Saatu aineisto kuitenkin analysoitiin ja dokumentoitiin järjestelmällisesti ja huolellisesti. Näin ollen tutkimustulokset ovat toistettavissa, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Objektiivisuutta heikentää se, että tutkimuksessa oli vain yksi havainnoija. Tutkimuksen luonne ja aihe eivät oletettavasti ole vaikuttaneet haastateltavan vastausten todenperäisyyteen, sillä tutkimusaihe ei ole esimerkiksi sosiaalisesti arka.

Tutkimustulokset ovat yleistettävissä osittain. Yleistettävyyttä heikentää kuitenkin se, että tutkimus on rajattu koskemaan vain yhden yrityksen kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevia muutoksia. Kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisen menetelmät vaihtelevat eri yritysten välillä, joten esimerkiksi case-yrityksen toimenpiteet muutosten voimaansaattamiseksi eivät välttämättä päde jossakin toisessa yrityksessä.

Tutkimustuloksia voidaan kuitenkin osittain yleistää ja hyödyntää sen konsernin yrityksissä, johon case-yritys kuuluu. Konserniin kuuluvien yritysten käytänteet ja järjestelmät ovat yhteneväiset yritysten kokoluokista huolimatta, joten toimenpiteitä muutoksen voimaansaattamisessa voidaan soveltaa myös muihin konsernin yrityksiin.

Jatkotutkimuksena voitaisiin selvittää, kuinka kirjanpitolainsäädännön muutokset tulevat vaikuttamaan konsernin isompiin yrityksiin ja konsernitilinpäätökseen. Muutoksia voitaisiin tutkia myös sen jälkeen, kun uudistettu kirjanpitolainsäädäntö on astunut voimaan ja sitä sovelletaan käytännössä. Tällöin voitaisiin tutkia, mitä kirjanpitolainsäädännön muutoksien todelliset vaikutukset ovat.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Ernst & Young Oy. 2008. Kirjanpitolaki tänään. Jyväskylä: Talentum Media Oy.

Fredman, J. 2015. Muutoksia menetelmäsäännöksiin. Tilisanomat 1/2015, 48–49.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Tampere: Kirjayhtymä Oy.

Jänkälä, M. & Kaisanlahti, T. (toim.) Kirjanpitolainsäädäntö 2009: kirjanpitolaki ja -asetus perusteluineen sekä muut säädökset. 4. uudistettu painos. Vantaa: WSOYpro.

Kaisanlahti, T. 2014. Uutta kirjanpitolakiin. Tilisanomat 6/2014, 24–27.

Kerbs, T. 2015. Kauppakamarin koulutus. Koulutusmateriaali.

Laitinen, H. 1998. Tapaustutkimuksen perusteet. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 55. Kuopio: Kuopion yliopiston paino.

Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 2. tarkistettu painos. Viro.

Rekola-Nieminen, L. 2012. Kirjanpitolaki käytännössä. 3. uudistettu painos. Vaajakoski: Edita Publishing Oy.

Rekola-Nieminen, L. 2015a. Kirjanpitolaki uudistuu - Osa 1: Tilikauden aikainen kirjanpito. Tilisanomat 3/2015, 62–64.

Rekola-Nieminen, L. 2015b. Tilinpäätöksen laatiminen - Osa 2: Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen sisältö, määritelmät, arvostukset ja jaksotukset. Tilisanomat 4/2015, 54–56.

Sähköiset lähteet

Anttila, P. 1998. Asiantuntijahaastattelu. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta [Viitattu 30.9.2015]. Saatavissa:

http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/09_tutkimusmenetelmat/17_asiantuntijahaastattelu

Euroopan unionin virallinen lehti. 2013. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU [Viitattu 11.9.2015]. Saatavissa: [http://eur-lex.europa.eu/legal-](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=FI)

[content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=FI](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=FI)

Eurooppatiedotus. 2015. EU-oikeus - Perussopimukset ovat EU:n lainsäädännön perusta. Ulkoasiainministeriön viestinnän Eurooppa- ja lähialueyksikkö [Viitattu 6.9.2015]. Saatavissa:

<http://eurooppatiedotus.fi/public/default.aspx?contentid=92779#.Vexd-RHtmko>

Hiltunen 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylän yliopisto [Viitattu 18.10.2015]. Saatavissa:

http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Jyväskylän yliopisto. 2015. Tapaustutkimus [Viitattu 6.9.2015]. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/tapaustutkimus>

Kirjanpitolaki 1336/1997. [Viitattu 11.9.2015]. Saatavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kirjanpitolaki>

Kirjanpitolautakunta 2006. Yleisohje tuloslaskelman ja taseen esittämisestä [Viitattu 26.9.2015]. Saatavissa:

<http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/all/19B2E6A66147A70EC225723A0055517E?openDocument>

Lundqvist, H. & Ylikorkala, H. 2015. Kirjanpitolain uudistuksen vaikutukset suomalaisten pienyritysten tilinpäätökseen. Haaga Helia ammattikorkeakoulu Oy, Liiketalouden koulutusohjelma [Viitattu 8.8.2015]. AMK-opinnäytetyö. Saatavissa:

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/94013/Lundqvist_Ylikorkala.pdf?sequence=1

Metodix 2015. Laadullisen tutkimuksen reliabiliteetti [Viitattu 18.10.2015]. Saatavissa:

http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/10_tutkimuksen_luotettavuus/10_2_1laadullisen_tutkimuksen_reliabiliteetti

Minilex 2015. Kirjanpidon noudattamisen valvonta [Viitattu 10.9.2015].

Saatavissa: <http://www.minilex.fi/a/kirjanpidon-noudattamisen-valvonta>

Patentti- ja rekisterihallitus 2015. Tietoa PRH:sta - Organisaatiomme [Viitattu 10.9.2015]. Saatavissa:

https://www.prh.fi/fi/tietoa_prhsta/organisaatio.html

Tilastokeskus. 2015a. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot [Viitattu 6.9.2015]. Saatavissa: <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/01/07/>

Tilastokeskus. 2015b. Teemahaastattelu [Viitattu 30.9.2015]. Saatavissa: <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi. Kirjanpitolainsäädännön muutokset - työryhmän mietintö [Viitattu 10.9.2015] Saatavissa:

https://www.tem.fi/files/41224/TEMjul_48_2014_web_22102014.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö 2015a. Kirjanpitolain muutokset -työryhmä 1.9.2013 - 30.11.2014 [Viitattu 15.8.2015]. Saatavissa:

https://www.tem.fi/yritykset/kirjanpito/kirjanpitolain_muutokset_tyoryhma_1.9.2013_-_30.11.2014

Työ- ja elinkeinoministeriö 2015b. Kirjanpito [Viitattu 10.9.2015]. Saatavissa: <https://www.tem.fi/yritykset/kirjanpito>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2015c. Kirjanpitolautakunta [Viitattu 10.9.2015]. Saatavissa: <https://www.tem.fi/yritykset/kirjanpito/kirjanpitolautakunta>

Virtuaali ammattikorkeakoulu 2015. Tutkimuksen validiteetti [Viitattu 18.10.2015]. Saatavissa:
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413809750/1194415367669.html>

Voutilainen, A. 2015. 2016 uudistus kirjanpitolakiin ja sen vaikutus tilitoimistotyöhön. Savonia-ammattikorkeakoulu, Liiketalouden koulutusohjelma [Viitattu 8.8.2015]. AMK-opinnäytetyö. Saatavissa:
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/92591/Voutilainen_Atso.pdf?sequence=1

LIITTEET

LIITE 1. Pienyrityksen kululajikohtainen tuloslaskelma

1. LIIKEVAIHTO
2. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
3. Valmistus omaan käyttöön
4. Liiketoiminnan muut tuotot
5. Materiaalit ja palvelut
 - a) Aineet, tarvikkeet ja tavarat
 - aa) Ostot tilikauden aikana
 - ab) Varastojen muutos
 - b) Ulkopuoliset palvelut
6. Henkilöstökulut
 - a) Palkat ja palkkiot
 - b) Henkilösivukulut
 - ba) Eläkekulut
 - bb) Muut henkilösivukulut
7. Poistot ja arvonalentumiset
 - a) Suunnitelman mukaiset poistot
 - b) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä
 - c) Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset
8. Liiketoiminnan muut kulut
9. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
10. Rahoitustuotot ja -kulut
 - a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
 - b) Tuotot osuuksista omistusyhteyserityksissä
 - c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
 - d) Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
 - e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
 - f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
 - g) Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuuluville yrityksille
11. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
12. Tilinpäätössiirrot
 - a) Poistoeron muutos
 - b) Verotusperusteisten varausten muutos
 - c) Konserniavustus
13. Tuloverot
14. Muut välittömät verot
15. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

(Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 236–237.)

LIITE 2. Pienyrityksen toimintokohtainen tuloslaskelma

1. LIIKEVAIHTO
2. Hankinnan ja valmistuksen kulut
3. Bruttokate
4. Myynnin ja markkinoinnin kulut
5. Hallinnon kulut
6. Liiketoiminnan muut tuotot
7. Liiketoiminnan muut kulut
8. LIIKEVOITTO (TAPPIO)
9. Rahoitustuotot ja -kulut
 - a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
 - b) Tuotot osuuksista omistusyhteisyhteisöissä
 - c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
 - d) Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yritykseltä saadut
 - e) Arvon alentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
 - f) Arvon alentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
 - g) Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuuluville yrityksille
10. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
11. Tilinpäätössiirrot
 - a) Poistoeron muutos
 - b) Verotusperusteisten varausten muutos
 - c) Konserniavustus
12. Tuloverot
13. Muut välittömät verot
14. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

(Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 238.)

LIITE 3. Teemahaastattelu

TEEMAT

Yleiset säännökset

- Mitkä yleisien säännöksiä muutokset tulevat vaikuttamaan case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?
- Mitä toimenpiteitä case-yrityksessä tulee tehdä muutosten voimaansaattamiseksi?

Liiketapahtumien kirjaaminen ja kirjanpitoaineisto

- Mitkä liiketapahtumien kirjaamista ja kirjanpitoaineistoa koskevien säädöksiä muutokset tulevat vaikuttamaan case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?
- Mitä toimenpiteitä case-yrityksessä tulee tehdä muutosten voimaansaattamiseksi?

Tilinpäätös ja toimintakertomus

- Mitkä tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien säädöksiä muutokset tulevat vaikuttamaan case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?
- Mitä toimenpiteitä case-yrityksessä tulee tehdä muutosten voimaansaattamiseksi?

Tilinpäätöseriin liittyvät määritelmät

- Mitkä tilinpäätöseriin liittyvien määritelmien muutokset tulevat vaikuttamaan case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?
- Mitä toimenpiteitä case-yrityksessä tulee tehdä muutosten voimaansaattamiseksi?

Arvostus- ja jaksotussäännökset

- Mitkä arvostus- ja jaksotussäännöksiä muutokset tulevat vaikuttamaan case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?
- Mitä toimenpiteitä case-yrityksessä tulee tehdä muutosten voimaansaattamiseksi?

Muutokset kirjanpitoasetuksessa

- Mitkä kirjanpitoasetuksen muutokset tulevat vaikuttamaan case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?
- Mitä toimenpiteitä case-yrityksessä tulee tehdä muutosten voimaansaattamiseksi?

Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös

- Onko pien- ja mikroyrityksiä koskevassa asetuksessa sellaisia asioita, jotka tuovat muutoksia case-yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?
- Mitä toimenpiteitä case-yrityksessä tulee tehdä muutosten voimaansaattamiseksi?

LIITE 4. Case-yrityksen vuoden 2014 tilinpäätöksen liitetiedot.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Yleisiä tietoja yhtiöstä ja sen liiketoiminnasta

Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet

Yleistä

Tilinpäätössiirrot

Tuloverot

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Vaihto-omaisuus

Konsernitili

1. Liikevaihto

Liikevaihdon jakautuminen markkina-alueittain

Kotimaa
Yhteisömyynti
Myynti yhteisön ulkopuolelle
Yhteensä

2. Liiketoiminnan muut tuotot

Saadut agenttipalkkiot
Yhteensä

3. Materiaalit ja palvelut

Ostot tilikauden aikana
Varaston muutos
Aineet ja tarvikkeet
Yhteensä

4. Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot
Eläkekulut
Muut henkilösivukulut
Yhteensä

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden ajan

Toimihenkilöitä
Yhteensä

5. Poistot ja arvonalentumiset

Suunnitelman mukaiset poistot
Yhteensä

6. Liiketoiminnan muut kulut

Vapaaehtoiset henkilöstökulut
Toimitilakulut
Markkinointikulut
Matka- ja kuljetuskulut
Edustuskulut
Hallintopalvelut
Muut liiketoiminnan kulut
Yhteensä

7. Rahoitustuotot ja -kulut

1.1.-31.12.2014

1.1.-31.12.2013

Rahoitustuotot

Korkotuotot

Saman konsernin yrityksiltä

Muilta kuin saman konsernin yrityksiltä

Yhteensä

Rahoituskulut

Korkokulut

Muille kuin saman konsernin yrityksille

Yhteensä

8. Tilinpäätössiirrot

Poistoeron muutos

Yhteensä

9. Tuloverot

Tuloverot varsinaisesta toiminnasta

Yhteensä

Taseen vastaavien liitetiedot

10. Aineelliset hyödykkeet

Koneet ja kalusto

Hankintameno 1.1

Hankintameno 31.12

Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1

Tilikauden poisto

Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12

Kirjanpitoarvo 31.12

Aineelliset hyödykkeet yhteensä

11. Vaihto-omaisuus

Matkalla olevat tuotteet

Valmiit tuotteet/tavarat

Yhteensä

12. Lyhytaikaiset saamiset

31.12.2014

31.12.2013

Lyhytaikaiset saamiset saman konsernin yrityksiltä

Myyntisaamiset
Muut saamiset
Siirtosaamiset
Yhteensä

Lyhytaikaiset saamiset muilta yrityksiltä

Myyntisaamiset
Muut saamiset
Siirtosaamiset
Yhteensä

Lyhytaikaiset siirtosaamiset

Sosiaalivakuutusmaksut
Verosaamiset
Muut siirtosaamiset
Yhteensä

Lyhytaikaiset saamiset yhteensä

Taseen vastattavien liitetiedot

13. OMA PÄÄOMA

Sidottu oma pääoma

Osakepääoma 1.1
Osakepääoma 31.12

Edellisten tilikausien voitto 1.1
Osingonjako
Edellisten tilikausien voitto 31.12

Tilikauden voitto

Vapaa oma pääoma yhteensä

Oma pääoma yhteensä

14. Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero
Yhteensä

15. Lyhytaikainen vieras pääoma

31.12.2014

31.12.2013

Korottomat lyhytaikaiset velat saman konsernin yrityksille

Ostovelat
Siirtovelat
Yhteensä

Korottomat lyhytaikaiset velat muille yrityksille

Saadut ennakot
Ostovelat
Muut velat
Siirtovelat
Yhteensä

Lyhytaikaiset siirtovelat

Lomapalkkavelka
Sosiaalivakuutusmaksut
Verovelka
Muut lyhytaikaiset siirtovelat
Yhteensä

Korottomat lyhytaikaiset velat yhteensä

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

16. Leasingsopimuksista maksettavat määrät

Seuraavalla tilikaudella maksettavat
Myöhemmin maksettavat
Yhteensä

17. Muut vastuusitoumukset

Muut seuraavalla tilikaudella maksettavat vastuut
Yhteensä

Yhteisvastuullinen tullitakaus
Takaukset muiden puolesta

Konserniin kuuluvaa yritystä koskeva liiketieto

18. kuuluu konserniin, jonka emoyhtiö on